Ἀριθ. **709** — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.- Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. | 30 Ἰουλίου 1889.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

(1879—1889)

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Δεκαετίαν ὅλην μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Μνημοσύνων» ἠκολούθησεν ὁ «Θανάσης Διάκος» καὶ ὁ «Ἀστραπόγιαννος». Ὁ ἡρωϊσμὸς συνδέων τὸ μυθωδῶς ἀδάμαστον πρὸς τὸ ἀγρίως εὐαίσθητον αὐτοῦ εἰς στίχους ἄλλοτε μὲν κατασπειρομένους ὡς πυρὸς λάβα, ἄλλοτε δὲ καταχεομένους δίκην χειμάρρου ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, ἰδοὺ ὁ «Ἀστραπόγιαννος» ἀποθέωσις τῆς Κλεφτουριᾶς. Ἀλλ' ἂν ἡ ἔμπνευσις ὁρίζεται ὡς ἡ δύναμις ἡ πληροῦσα τὸ ἐκτυλισσόμενον θέμα καὶ ὑπεισδύουσα βαθέως ἐν αὐτῷ, ἡ πανταχοῦ παροῦσα καὶ προσδίδουσα εἰς αὐτὸ χαρακτῆρα καὶ ἄψογον μορφήν, τὸ ἀληθῶς ἐμπνευσμένον ἔργον τοῦ Βαλαωρίτου εἶνε ὁ «Θανάσης Διάκος».

Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι κατὰ τὸ 1867, ἐποχὴν καθ' ἣν ἐν Ἀθήναις ἤνθει ὁ ψευδορομαντισμός, ἐκτυπωθὲν τὸ ποίημα τοῦτο ἡ νέα γενεά, ἡ δρῶσα ἐν τῇ φιλολογίᾳ, ὑπεδέχθη ψυχρότατα καὶ μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως. Περὶ τούτου μᾶς διαφωτίζει σύντομος βιβλιοκρισία ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη», γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Παπαρρηγοπούλου. Καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἀπεδόθη δικαιοσύνη εἰς τὸ ἔργον, ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι ἕτερος ποιητής, ἐκ τῶν ἐπιφανῶν παρ' ἡμῖν, ἔλεγέ ποτε περὶ αὐτοῦ: «Ἀπὸ τὸν Διάκον ἀρχίζει ἡ παρακμὴ τοῦ Βαλαωρίτου!» Τοὐναντίον πιστεύω ὅτι ἐν αὐτῷ ὁ Βαλαωρίτης ἀνῆλθε τὸ ζενίθ τῆς ποιητικῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἡ ἀρματωλικὴ Μοῦσα βροντοφωνεῖ ἐν αὐτῷ γνησία, μαλλον ἀπέριττος καὶ ἀπηλλαγμένη τῶν φορτικῶν κοσμημάτων τῆς Κυρὰ Φροσύνης. Ὡς αὕτη, δὲν εἶνε ὁ «Διάκος» εἴδός τι λυριροδραματικῆς μυθοπλαστίας, ἀλλ' ἀκριβὲς ὑπόδειγμα ἐθνικῆς ἐποποιίας. Ἀλλὰ δύναται παρ' ἡμῖν νὰ ἀκμάσῃ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ποιητικοῦ λόγου, ὅπερ κοινῶς κρίνεται ὡς ἀπηρχαιωμένον, ὡς εἴδός τι μεγαθηρίου, οὗτινος τὰ ἀπολιθώματα μόνον ἐπιτρέπεται εἰς ἡμᾶς νὰ περιεργαζώμεθα; Ἀκριβολόγος ἀπόκρισις θὰ μὲ ἀπεμάκρυνε τοῦ κυρίου θέματος. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν αἱ πρόοδοι τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἀπεκαλύψαν καὶ παρέδωκαν πρὸς χρῆσιν τῶν πολλῶν πασας τὰς ἐποχὰς καὶ πάντας τοὺς αἰῶνας. Φθάνει νὰ θέλωμεν καὶ παρακολουθοῦμεν τὸν βίον τῶν παρῳχημένων γενεῶν ὡς σύγχρονοι αὐτῶν· ἱσταμεθα πρὸ μύθων καὶ παραδόσεων, ὧν τὸ νόημα ἦτο τέως ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς. Ἡ φιλοσοφία ἀνασκάπτει, ἀνακαινίζει, ἀναγεννᾷ τὸ παρελθόν, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι μία καὶ ἀμετάβλητος εἶνε ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διὰ μέσου τῶν μεταλασσομένων αἰώνων. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ὑπὸ τοιοῦτον φῶς, ἐπὶ τοῦ νεωστὶ ἀνασκαφέντος ἐδάφους ὁ παναρχαῖος κορμὸς τῆς ἐπικῆς ποιήσεως δύναται νὰ ἀναδώσῃ νέους κλάδους καὶ φύλλα καὶ καρπούς. Ἰδιαίτατα δὲ ἁρμόζει νὰ ἀναγεννηθῇ ἡ ἐπικὴ ποίησις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, ὡς συνέλαβε τὴν ἀναγέννησιν αὐτῆς ὁ Βαλαωρίτης. Τὸ νεώτερον ἑλληνικὸν ἔθνος προχθὲς μόλις ἀπεχαιρέτισε τὴν ἡρωϊκὴν αὐτοῦ ἐποχήν, ἐποχὴν μεγάλων συμβάντων καὶ θαυμαστῶν ἀναμνήσεων. Τί ἄλλο εἶνε τὰ δημοτικά του ἄσματα παρὰ ἡ ὑψηλὴ αὐτοῦ ἐποποιία κατεσπαρμένη εἰς τεμάχια; Ὑπολείπεται ἡ ἐντεχνος συναρμολόγησις αὐτῶν. Τοῦτο τὸ ἰδεῶδες εἰς ὃ ἔτεινεν ἐξ ἀρχῆς τοῦ σταδίου του ὁ ποιητὴς τοῦ Διάκου, ἀπέδειξεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι δύναται εὐκλεῶς νὰ ῥιζοβολήσῃ ἡ ἐπικὴ ποίησις, ἀρκεῖ ὁ ποιητὴς νὰ κατέχῃ τὴν ἱκανότητα τῆς συλλήψεως καὶ διαπλάσεως αὐτῆς ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου Τέχνης· δὲν δύναται νὰ ῥιζοβολήσῃ διὰ τῆς «Τουρκομάχου Ἑλλάδος» τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, δύναται διὰ τοῦ «Θανάσῃ Διάκου» τοῦ Βαλαωρίτου. Τὰ κυριώτατα γνωρίσματα τοῦ ἔπους ἀναγνωρίζομεν ἁρμονικῶς συνυπάρχοντα ἐν τῷ Διάκῳ. Ἁρμονία τῆς ὕλης πρὸς τὸ εἶδος καὶ τούτων πάλιν πρὸς τὴν γλῶσσαν ἀποτελοῦσι τὴν ἑνότητα αὐτοῦ ἀδιάσπαστον. Ὁ ποιητὴς ἀντλεῖ τὸ θέμα του ἐκ τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἥτις ἔχει πάντα τὰ πρόσφορα πρὸς ἐποποιίαν στοιχεῖα. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εὑρίσκεται ἐν τῇ καταλλήλῳ χρονικῇ ἀποστάσει, ἥτις περιβάλλει τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα διὰ τοῦ ἀκτινωτοῦ στεφάνου τῆς ποιήσεως, συγ-

χρόνως δὲ κεῖται ἐγγὺς ἡμῶν, ὥστε ἐν τῇ ἀπεικονίσει ταύτης νὰ πάλλωμεν καὶ νὰ ἐνθουσιῶμεν, νομίζοντες ὅτι διατελοῦμεν ἐν κόσμῳ γνωρίμῳ καὶ προσιτῷ εἰς ἡμᾶς. Ὅσον καὶ ἂν ἀπέχῃ ὁ βίος ἡμῶν ἀπὸ τοῦ βίου ἐκείνων, καὶ ὅσον ἂν διαφέρῃ ὁ σύγχρονος Ἕλλην τοῦ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς δουλείας, μεθ' ὅσα καὶ ἂν ἐλέχθησαν εὐφυῶς ἢ εὐγλώττως περὶ τοῦ ἐναντίου, ὅσον καὶ ἂν θρηνῇ αὐτὸς ὁ Βαλαωρίτης «ὅτι ἐσβέσθη τὸ πολεμικὸν πνεῦμα τῆς φυλῆς», ὁ κόσμος τῶν πατέρων ἡμῶν παραμένει οἰκειότατος εἰς ἡμᾶς, ἐξάπτει τὰς φαντασίας καὶ συγκινεῖ τὰς καρδίας, ὡς οὐδεὶς ἄλλος. Ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχῃ εἰς ἡμᾶς τὰς μόνας καλαισθητικὰς ἀπολαύσεις. Χειροκροτοῦμεν ἐκθυμότερον καὶ κρίνομεν συγκαταβατικώτερον τὸν ποιητὴν ὅστις ἀναπαριστᾷ πρὸ ἡμῶν τὸν κόσμον τοῦτον, ἢ καὶ ὁπωσδήποτε λαλεῖ περὶ αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ βάθει τῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἐμπόρων, τῶν λογίων, τῶν ἐπιστημόνων, τῶν καλλωπιστῶν, τῶν πολιτευομένων, τῶν ἀνθρώπων τῶν σαλονίων καὶ τῶν βουνῶν, καὶ πάντων τῶν ἀποτελούντων τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα, ἀκουσίως ἡμῶν, δὲν ἐσίγησεν ἀκόμη, εἰ καὶ ἀσθενὴς καὶ ἀνίσχυρος, ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος τῶν ἀρματωλῶν πατέρων, τῶν δούλων πατέρων ἡμῶν. Αἰῶνες ὅλοι συνέβαλον ὅπως δημιουργήσωσι τὸ αἷμα τοῦτο καὶ δὲν ἀρκοῦσι νὰ τὸ ἀλλοιώσωσιν ἐντελῶς ἔτη τινὰ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν.

Ὁ Διάκος, ὡς οἱ ἐπικοὶ ἥρωες, εἶνε πλέον ἢ ἄνθρωπος· εἶνε τύπος· εἶνε, ὡς λέγει αὐτὸς ὁ ποιητὴς «ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ ἀρματωλικοῦ πνεύματος». Ὑψοῦται σιδηροῦς ἐπὶ τοῦ βάθρου αὐτοῦ, περὶ αὐτὸν δὲ ἐπὶ ταπεινοτέρων βάθρων ἀλλ' εὐκρινῶς διαγεγραμμένοι, ὑψοῦνται ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης, ὁ Κιοσὲ Μεχμέτ, ὁ Γύφτος, ὁ Πανουργιάς, ὁ γέρος Διαμάντης, ὡς ἂν ἔγλυψεν ἕκαστον ὁ ποιητὴς ἐπὶ ἰδιαιτέρου μαρμάρου ἰδιαιτέρως χρωματισμένου. Ὁ Βαλαωρίτης ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Διάκου ἀναφέρει, δὲν ἐνθυμοῦμαι τί, περὶ τῶν πρεσβευόντων ὅτι «ἐν πάσῃ σελίδι τῆς ἡμετέρας ἱστορίας διαλάμπει καταφανὴς ὁ *δάκτυλος τοῦ Ὑψίστου*». Ὁ θεῖος οὗτος δάκτυλος διαλάμπει καὶ ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Διάκου ἀπὸ τῆς προσευχῆς ἣν ἐν ἀρχῇ ἀπευθύνει ὁ ἥρως, μέχρι τῆς ἀναλήψεως τοῦ μυστηριώδους δακτυλιδίου. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ θαυμαστόν, στοιχεῖον ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἐν τῇ ἐπικῇ ποιήσει. Τὸ θαυμαστὸν δὲν ἔγκειται πάντοτε ἐν τῇ ἐμφανίσει καὶ τῇ παρεμβάσει Θεῶν καὶ πνευμάτων· ὑπάρχουσιν ἐπικὰ ποιήματα ἐν οἷς τὰ συμβάντα λύονται ἁπλῶς ἄνευ ὑπερφυῶν παρεμβάσεων. Ἀλλὰ καὶ τότε ὑπεράνω τῶν ἐκτιθεμένων συμβάντων δέον νὰ συναισθανώμεθα τὴν παρουσίαν μυστηριώδους θεότητος δρώσης, ἔστω καὶ μὴ παρισταμένης ὑπὸ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι τὸ θαυμαστὸν δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τῷ θαύματι τῷ ἄνωθεν καταπεμπομένῳ, ἀλλ' ἑδράζει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, ἐν τῇ πίστει, ἥτις ἐνέχει οἴκοθεν τὴν δύναμιν τοῦ θαυματουργεῖν, καὶ μεταμορφώνει τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἥρωας. Ἔγκειται ἐν τῇ πυροπλήσει τοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ Κανάρη, ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ Μεσολογγίου, ἐν ταῖς νίκαις τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Τζαβέλα· οὕτω τὸ θαυμαστὸν ἐν τῷ «Διάκῳ» εἶνε ἡ ἀπόφασις, ὁ ἀγών, ἡ ἀντίστασις, τὸ μαρτύριον, ἐξ οὗ κινούμεθα εἰς δάκρυα καὶ εἰς ἔκστασιν, ἀντιθέτως τοῦ ἐν τῇ «Τουρκομαχῳ Ἑλλάδι», ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν κωμικὴν δι' ἡμᾶς παρέμβασιν τοῦ Σατανᾶ ὡς συμμάχου τοῦ Καπετὰν Πασᾶ καὶ τὰς ἀναλόγους ἐμφανίσεις διαβόλων καὶ ἀγγέλων.

*

Εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ποιήματός του ὁ Βαλαωρίτης ἀποφεύγων τὴν ἐπικὴν εὕροιαν, περιβάλλει τὴν ἔκφρασιν διὰ δραματικοῦ μᾶλλον τύπου. Οὕτω οἱ διάλογοι τῶν ἡρώων γοργῶς διαδέχονται ἀλλήλους, συγκοπτόμενοι, λακωνικοί, ῥαγδαῖοι. Τὸν Διάκον δύναταί τις ν' ἀποκαλέσῃ ἔπος δραματικόν· τἀνάπαλιν εἰς ἄλλα δράματα ἐπικρατοῦσι στοιχεῖα ὅλως ἐπικά. Ἐν τῷ τρίτῳ ᾄσματι, ἐνῷ ἐκτίθεται ἡ ἀποφασιστικὴ μαχη, ἀκριβῶς εἰπεῖν, δὲν ἀκούετε ἀφηγούμενον τὸν ποιητήν· ἀλλὰ νομίζετε ὅτι παρίστασθε εἰς αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὸν τάραχον καὶ τὸν στρόβιλον. Ὁ ῥυθμὸς κατέρχεται μετὰ κρότου καὶ ὁρμῆς, ὡς χαλαζα· ὁ ῥυθμὸς πνευστιᾷ καὶ κόπτεται καὶ αὖθις αἴρεται καὶ κρατύνεται ὡς γίγας ἀποδυόμενος ἐν λυσσαλέῳ ἀγῶνι. Ἡ φράσις ἄλλοτε μὲν ἀναπτύσσεται καὶ χωρεῖ συνεχῆς ἐπὶ σειρὰν στίχων, ἄλλοτε δὲ θραύεται ἀπὸ ἡμιστίχου εἰς ἡμίστιχον. Ἡ ἔννοια οὐδέποτε σχεδὸν περατοῦται εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου, ἀλλὰ συνηθέστατα εἰς τὸ μέσον τοῦ ἑπομένου. Ὁ ποιητὴς δὲν καταφεύγει εἰς τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, ἀνάρμοστον παίγνιον, ἀφοῦ κατέχει ἄλλας πηγὰς ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν πολλῷ ἐκφραστικωτέρας· ὀσάκις δὲ τὴν μεταχειρίζεται, πράττει τοῦτο λίαν ἀμελῶς. Αἱ ἔννοιαι καταλήγουσι συνήθως ἐπὶ τῆς τομῆς, καὶ ἡ αἴσθησις ἀναπαύεται ἐπὶ ὀξυτόνων ἢ προπαροξυτόνων ἡμιστίχων, ἐξ οὗ προσδίδεται εἰς τὸ μέτρον ἐντονόν τι καὶ ἐναγώνιον.

Πόσον ἀπέχομεν τῆς ἐν πολλοῖς πρωτοπείρου στιχουργίας τῆς «Κυρὰ Φροσύνης»! Ὁ Βαλαωρίτης, παραδεχθεὶς καὶ οὗτος τὸν δεκαπενταπάλλαβον τοῦ δημώδους ᾄσματος, δὲν ἀπεμιμήθη πιστῶς τὴν φράσιν καὶ τὸν ῥυθμὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀμφότερα ἐπεξέτεινεν, ἐπλούτισεν, ἐποίκιλεν. Ὁ ῥυθμὸς τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων εἶνε μελῳδικώτατος καὶ πλήρης δυνάμεως καὶ ἐκφράσεως, ἀλλὰ συγχρόνως ἔχει τι τὸ στοιχειῶδες, τὸ μονότονον, τὸ ὁμοειδῶς ἐπαναλαμβανόμενον, ὅπερ ἐπὶ τέλους κουράζει καὶ ἐνοχλεῖ. Ὁ ῥυθμὸς παρὰ τῷ Βαλαωρίτῃ εἶνε συνθετώτερος καὶ μᾶλλον σύμφωνος πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις ποιήσεως μᾶλλον περιτέχνου ἢ ἁπλῆς. Τέλεια ὑποδείγματα εὐρυθμίας παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ στίχοι τοῦ Διάκου. Ἀκούσατε τοὺς λόγους τοῦ γέροντος ἁρματωλοῦ Διαμάντη :

Σαράντα χρόνια πολεμῶ. Ἀπ' τὴν κορφὴ ὡς τὰ νύχια
Μ' ἔγδαρε, μὲ ξεφλούδισε τὸ βόλι, τὸ λεπίδι . . .
Μ' ἔφαγε ἡ γύμνια κ' ἡ ἐρμιά . . . Ἔδαψε τὰ παλιούρια
Ἡ ξεσχισμένη φτέρνα μου . . . Μ' ἔδειρε τὸ χαλάζι . . .
Ἔστρωσα τὸ κρεβάτι μου μέσ' 'στὴ μονιὰ τοῦ λύκου . . .
Κυνηγημένος σὰ θεριὸ τὴ νύχτα 'ς τὰ λαγκάδια
Ἔβγαινα κ' ἔβοσκ' ἁρπαχτὰ τὰ κούρια βελανίδια
Ποῦ ἐσέποντο 'στὰ χώματα, κ' ἐξοῦσα μ' ἀποφάγια
Π' ἀφίναν τ' ἀγριαγούρουνα . . . Κι' ὅταν τὸν ἀλωνάρη
Μοῦχαν πιασμένα τὰ νερὰ καὶ μ' ἔφρυγεν ἡ δίψα,
Ἀκοῦστέ το, μωρὲς παιδιά, ἐξύμωνα 'στὰ δόντια
Κ' ἐχόρταινα βυζαίνοντας μιὰ φλοῦδ' ἀπὸ μολύβι,
Καὶ δὲ θυμοῦμαι νἄνοιωσα ποτέ μου τὴ λαχτάρα
Ὁποῦ μὲ σφάζει σήμερα, καὶ σὰ μονομερίδα
Ἀπῶν' ἁρμὸ 'ς τὸν ἄλλονε, κρυφὰ κρυφὰ χωνεύει
Καὶ μοῦ βουφάει τὴ δύναμι καὶ μὲ νεκρώνει. Ἀάμπρε.

Καὶ οὐ μόνον ὁ ῥυθμός, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα προσλαμβάνει ἐν τῷ «Διάκῳ» τὴν τελείαν αὐτῆς ἀποτύπωσιν. Ἐν τῇ «Φροσύνῃ» δὲν κατέχει ἔτι ὁ ποιητὴς πάσας τὰς κλεῖδας τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροφυλακίου· ἀντλεῖ ἐξ αὐτοῦ μετ' ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ νεανικῆς ἀφροντισίας. Παρεισάγει λέξεις καὶ φράσεις ἐκ τῆς καθαρευούσης καὶ μεταχειρίζεται σχηματισμούς, οἵτινες 'κατ' οὐδένα τρόπον συμβιβάζονται μετὰ τοῦ λαϊκοῦ ἰδιώματος. Τοὐναντίον ἐν τῷ Διάκῳ ἡ γλῶσσα ἀναβλύζει πλουσία, δαψιλής, χειράφετος, αὐτάρκης, ἐξ ἑαυτῆς καὶ μόνης ἀρυομένη πᾶν κόσμημα καὶ πᾶν θέλγητρον. Ὁ ποιητὴς δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν χρῆσιν τῆς μητρικῆς, καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς γλώσσης τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων. Ἦλθεν εἰς ἄμεσον ἐπισυγκοινωνίαν μετὰ τοῦ λαοῦ, ὡς ἀγνὸς ῥαψῳδὸς τῶν ἀρχαίων χρόνων, διέτρεξε τὰ ὄρη, διενυκτέρευσεν ἐν τῇ καλύβῃ τοῦ ἀγρότου, ἔζησε τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καὶ πλουτίζων τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς ποιήσεως αὐτοῦ, συγχρόνως ἐπλήρου καὶ τῆς γλώσσης τὸ θησαυροφυλάκιον.

Καὶ ὅμως ὁ θρίαμβος οὗτος τοῦ ποιητοῦ κατὰ τῶν γλωσσικῶν δυσχερειῶν παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς αὐστηρὰς ἐπικρίσεις. Ἐψέχθη διότι μετεχειρίσθη εἰς τοὺς στίχους του λέξεις ἀσυνήθεις, τὰς ὁποίας ἀναγκάζεται νὰ μεταφράζῃ καὶ ἑρμηνεύῃ εἰς τὰς σημειώσεις του. Καὶ ὑπάρχουσιν ἀδιάλλακτοι οἵτινες ἀμετακλήτως καταδικάζουσι τὸν ποιητήν, στηρίζοντες τὴν ἀπόφασίν των ἐπὶ τοῦ κατ' αὐτοὺς θανασίμου τούτου ἐγκλήματος. Τοῦ ἐγκλήματος ὄντως ἐγένετο ἔνοχος ὁ Βαλαωρίτης, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἀπεδόθη εἰς αὐτὸ σημασία πολὺ βαρυτέρα τῆς ἁρμοζούσης. Ὁμολογῶ ὅτι ἀνιαρὸν εἶνε νὰ συναντᾶτε, ἔστω καὶ εἰς ὡραίους στίχους (ἴσως τότε καθίσταται καταφανεστέρα ἡ ἀσχημία) δυσνοήτους λέξεις, τὰς ὁποίας ἀναγκάζεσθε νὰ ἀναζητῆτε εἰς ἰδιαίτερα λεξιλόγια. Διὰ τούτων παρατίθεται ὡς τι πρόσκομμα μεταξὺ συγγραφέως καὶ ἀναγνώστου, καὶ αἱ θερμαί, αἱ ὁμαλαὶ καὶ ἁρμονικαὶ σχέσεις ἀμφοτέρων ψυχραίνονται καὶ ὑποβάλλονται εἰς κινδυνώδη δοκιμασίαν. Ἂν ἐκ τῆς γλώσσης τοῦ Βαλαωρίτου ἔλειπον λέξεις τινές, ἡ ποίησις αὐτοῦ βεβαίως δὲν θὰ ἐπτώχευεν. Ἀλλ' εὐτυχῶς αὗται ἀποτελοῦσι σχεδὸν ἀσήμαντον μειοψηφίαν, ἐπὶ τῶν δακτύλων μετρούμεναι. Ἂν δ' ὁ ποιητὴς ἐφάνη ἀφειδὴς εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ δημώδους λεξικοῦ, ἀν οὐδ' ὅλως προσέτρεξεν εἰς τὴν ἐλεημοσύνην τῆς καθαρευούσης, ἀν ἀπέφυγε τὴν μνείαν καὶ αὐτῶν τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, καθ' ἃ αὐτὸς ἐξομολογεῖται, ἐκ φόβου μήπως ἀποτελέσωσι παραφωνίαν ἐν τῇ αὐστηρᾷ συμφωνίᾳ τῶν ἀπὸ κορυφῆς μέχρις ὀνύχων ἁρματωλικῶν στίχων του, πάντα ταῦτα δὲν διαπράττει αὐθαιρέτως, ἀλλ' ἐκ λόγων ὑψηλῆς καλαισθησίας. Οἱ λόγοι οὗτοι ἄδικον εἶνε νὰ παρορᾶθῶσι. Πλὴν τούτου, μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Βαλαωρίτης πιστεύει, ὡς οὐδείς, εἰς τὸ εὐρὺ καὶ μέγα μέλλον τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, ὡς ἀφ' ἑτέρου πιστεύει εἰς τὸ θνησιγενὲς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ καλουμένου «λογιωτατισμοῦ». Ἡ πίστις τοῦ ποιητοῦ συγκεντροῦται εἰς τοῦτο : ὅ,τι δὲν κατώρθωσεν ἡ καθαρεύουσα, θὰ τὸ κατορθώσῃ ἡ δημοτική, προικίζουσα τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα δι' ἐθνικῆς ποιήσεως. Καὶ πῶς νὰ μὴ ἀφοσιωθῇ ὁ ποιητὴς διὰ παντὸς μέσου εἰς τὸν πλουτισμὸν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς γλώσσης ταύτης; Ταύτην μορφοῦσιν οἱ συγγραφεῖς, οἱ ποιηταί. Ὅ,τι σήμερον παρίσταται ἄηθες ἀπαντώμενον κατὰ πρῶτον ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ, τίς οἶδεν ἂν μετὰ καιρὸν καταστῇ σύνηθες καὶ οἰκεῖον, ἐπιβληθὲν καὶ ἐκλαικεύθὲν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, οὕτινος οἱ στίχοι θὰ περιέρχωνται εἰς ὅλα τὰ στόματα καὶ ἡ μνήμη θὰ παραμένῃ ἀθάνατος . . .

*

Νομίζω ὅτι, ἂν καὶ ἀτελῶς, ἀπήχησα τὴν περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Βαλαωρίτου γνώμην τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ὡς ἐνυπάρχει εὐκρινεστέρα παρὰ τοῖς ὀλίγοις καὶ μᾶλλον συγκεχυμένη παρὰ τοῖς πολλοῖς. Ἐν συνόλῳ εἰπεῖν, ἡ ποίησις αὕτη εἰ καὶ στενῶς συνδεομένη μετὰ τῆς ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ φιλολογικῆς δράσεως καὶ ἐν μέρει ἐκ ταύτης ἀπορρέουσα, ἀποχωρίζεται τῆς Ἑπτανησιακῆς Σχολῆς καὶ ἐλάχιστα τὰ κοινὰ ἔχει μετ' αὐτῆς. Ὁ Βαλαωρίτης συγγενεύει μετὰ τῶν Ἑπτανησίων ποιητῶν καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ Λευκάς, ἡ γενέτειρα αὐτοῦ, μετὰ τῶν λοιπῶν Ἰονίων ἡ Λευκάς, ἥτις φαίνεται μᾶλλον ὡς ἀπο-

τελοῦσα τμῆμα τῆς παρ'αὐτὴν Ἀκαρνανικῆς γῆς ἢ ὡς συγκαταλεγομένη μετὰ τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου. Οἱ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου, τοῦ Μαρκορᾶ, τὰ ἀποσπάσματα τῶν «Ἐλευθέρων πολιορκημένων», τὸ πλεῖστον τοῦ «Ὅρκου», αἱ ἠρωΐδες τῶν «Ἐπιθυμιῶν», τοῦ Τραγουδιστῆ», καὶ τοῦ «Πλάσματος τῆς Φαντασίας» μᾶς ἀνυψοῦσιν εἰς Χριστιανικοὺς παραδείσους ἢ μᾶς ἐμπνέουσι πλατωνικὰς νοσταλγίας ὑπεργηΐνων κόσμων, μᾶς παραδίδουσιν εἰς τὰ φιλήματα τῶν ῥεμβασμῶν καὶ εἰς τὰς θωπείας τῶν ὀνείρων, πλήττουσι τὰς αἰσθήσεις ὡς ἦχοι θρηνητικοὶ βαρβίτου, ὡς μελῳδίαι πλαγιαύλου. Τοὐναντίον οἱ στίχοι τοῦ Βαλαωρίτου καταφθάνουσι μέχρις ἡμῶν ὡς βαρύηχος στρατιωτικὴ ὀρχήστρα, ἐν ᾗ ἀφθονοῦσιν αἱ σάλπιγγες. Δὲν ἐξεγείρουσιν ἐντὸς ἡμῶν τὸν ἔρωτα τῆς ὀνειροπολήσεως, ἀλλὰ τὸν πόθον τῆς δράσεως. Ἐντὸς αὐτῶν κινοῦνται αἱ ψυχαὶ μυρίων ἡρώων. Ἂν ποτε ἐπιλήσμονες ἑαυτῶν διατίθενται ἐπὶ τὸ ῥεμβωδέστερον καὶ ἐπιτηδεύονται ῥομαντικὴν ὑπερευκισθησίαν, ὑποκρίνονται ἀδεξίως καὶ καθιστῶσι προφανέστερον τὸ ἀσυμβίβαστον τῆς φυσικῆς τραχύτητος τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐπιπλάστου ἁβρότητος τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν. Ἡ ποίησις αὕτη βλέπει ἐνίοτε δράματα, ὡς οἱ προφῆται, ἀλλ' οὐδέποτε ὄνειρα, ὡς οἱ ἐρασταί. Δὲν διαπρέπει ἐπὶ καθαρότητι γραμμῶν, ἀλλ' ἐπὶ ζωηρότητι χρωμάτων. Καὶ ὅταν παρίσταται πλαστικωτέρα, καὶ τότε ἐπὶ τῶν ἀγαλματωδῶν σχημάτων αὐτῆς διαχύνει ἀφειδῶς τὰ χρώματα. Καὶ τολμῶ νὰ εἴπω ὅτι ὡς ἐμψυχοῖ τὰ πάντα, οὕτω καὶ τὰ πάντα χρωματίζει πορφυρᾶ, ἐνῷ ἡ ἑπτανησιακὴ ποίησις πλέει καὶ πτερυγίζει ἐντὸς τοῦ κυανοῦ. Ἐλαττουμένη εἰς συμμετρίαν καὶ εἰς ἁρμονίαν, ἐξέχει εἰς ἔκφρασιν καὶ εἰς κίνησιν. Δὲν ἐξολισθαίνει εἰς ῥητορικὴν φρασεολογίαν, καὶ εἰς πατριωτικὰς μεγαλαυχίας,καὶ δὲν παραβιάζει τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς τέχνης. Οὐχὶ σπανίως θυσιάζει τὸ ἐξαιρετικὸν εἰς τὸ κανονικόν, τὸ φυσικὸν εἰς τὸ τερατῶδες, καὶ τὴν λογικὴν εἰς τὴν ἐντύπωσιν. Ἀλλ' οἱ σπεύδοντες αὖθις νὰ καταδικάσωσιν ἀμετακλήτως καὶ διὰ τὰς ἐν λόγῳ ὑπερβασίας τὸν ποιητήν, κινδυνεύουσι νὰ συγκαταδικάσωσι, πλὴν τῶν στίχων τοῦ Βαλαωρίτου, καὶ κλασικὰ ἀριστουργήματα, σεβόμενα ὑπὸ τῶν αἰώνων. Ἐν περισπουδάστῳ συγγράμματι ἀναγινώσκω τὰ ἑξῆς: «Ἤκουσα ἰατροὺς σπουδαίως ἀσχολουμένους εἰς τὴν ἐπίλυσιν δυσκόλου προβλήματος· καὶ προσπαθοῦντας νὰ διευκρινήσωσιν ἂν ὄντως ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου *ἔπασχεν* ἐξάρθρωσιν τοῦ ἰσχίου. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Παναγίας τοῦ Σίξτου εἶναι ὑπερμέτρως μεγάλοι καὶ παρὰ πολὺ ἀπέχουσιν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου. Ἐν τῇ εὐρέως πεπλατυμένῃ κόρῃ τοῦ παιδίου ὅπερ κρατεῖ ἡ θεομήτωρ ἐπὶ τῶν βραχιόνων της, ἰατρός τις διεγίνωσκε παθολογικὸν σύμπτωμα. Ἐν τῇ «Μεταμορφώσει», τὸ κάτω καὶ τὸ ἄνω μέρος τοῦ πίνακος παρουσιάζουσι διάφορον προοπτικήν»[1]). Ἐν τῷ Ξενοφῶντι καὶ Πλάτωνι οἱ ἀρχαῖοι τεχνογράφοι ἀνευρίσκουσι πολλὰ τὰ μικροχαρῆ καὶ τὰ ἄκαιρα, καὶ ὁ Λογγῖνος, ἐξαίρων τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ὁμήρου, καταγγέλλει συγχρόνως τοὺς ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ ἀπαντῶντας λήρους καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἀπίθανα. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς ἀδιστάκτως ἐξαγγέλλει τὴν ὑπεροχὴν τῶν μεγάλων ἔργων, ἅτινα ἁμαρτάνουσιν ἔν τισιν, τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἐν παντὶ ἐξηκριβωμένα συνθέματα, ἀλλ' ὑπολειπόμενα τοῦ ὕψους τῶν πρώτων, πρὸς τὰ κεκτημένα τὰς *πλείους* ἀλλ' ὄχι τὰς *μείζους* ἀρετάς. «Ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὡς αἱ ὑπερμεγέθεις φύσεις ἥκιστα καθαραί· τὸ γὰρ ἐν παντὶ ἀκριβὲς κίνδυνος μικρότητος, ἐν δὲ τοῖς μεγέθεσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄγαν πλούτοις, εἶναί τι χρὴ καὶ παρολιγωρούμενον». Ἔχων ὑπ' ὄψιν τοιαῦτα, ἀφ' ἑνὸς ἀβλεψίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τοιαύτας ἐτυμηγορίας, δὲν διστάζω ὄχι μόνον ἀθωωτικὴν ψῆφον νὰ παράσχω εἰς τὸν Βαλαωρίτην διὰ τὰ τυχὸν ποιητικὰ αὐτοῦ ἐξολισθήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ κηρύξω ταῦτα ὡς ἀναποφεύκτως πηγάζοντα ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς ποιήσεως αὐτοῦ.

Κωστης Παλαμας.

[1]) G. Séailles. Essai sur le génie dans l'art.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

Β'.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ἐν Λευκάδι τῇ 5 Ἰανουαρίου 1878

Φίλτατε Ῥοΐδη.

. . . Ἄλλοτε ὁ Βερναρδάκης ἐπικρίνων . . . τὸν εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον διθύραμβόν μου, ἔγραψε σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι ἐπῆρα εἰς τὸ λαιμό μου πολλοὺς ἐκ τῶν νεωτέρων ποιητῶν μας, διότι, γενόμενοι ὀπαδοί μου περιεφρόνησαν τὴν ἀρχαίαν καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν λατρείαν τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἐλπίσαντες ὅτι ἤθελον ἀποκτήσῃ εὔκολον δόξαν περιβεβλημένοι τὰ δυσώδη ῥάκη τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ. Ἄρα ἤμην ἐγὼ ὑπεύθυνος διὰ τοῦτο καὶ ἔνοχος κατὰ τῆς νεωτέρας ποιήσεως ἐσχάτης προδοσίας.

Ἴσως ὁ Βερναρδάκης δὲν εἶχεν ἄδικον τοιαῦτα λέγων, διότι οἱ *λογιώτατοι* νομίζουν ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ ἡ δημοτικὴ ποίησις εἶναι γεννήματα καὶ θρέμματα τῶν τριόδων, ὄζουσαι τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὴν κραιπάλην, ἀξιόλογοι ἴσως πρὸς διατύπωσιν αἰσχρῶν ἢ αἱματηρῶν ὕβρεων καὶ βλασφημιῶν, οὐδέποτε δὲ ἱκαναὶ ἢ ἄξιαι νὰ ἐκφράσωσιν αἰσθήματα ὑψηλὰ καὶ εὐγενεῖς ἐννοίας. Ὡς τοιαύτας λοιπὸν τὰς περιεφρόνησαν, τὰς ἀπεκήρυξαν καὶ μὴ καταδεχθέντες νὰ τὰς σπουδάσωσι προσεπάθησαν νὰ τὰς θάψωσι ζωντανάς. Ἐπίστευε λοιπὸν καὶ ὁ Βερναρδάκης καὶ οἱ τῷ Βερναρδάκῃ ὅμοιοι, ὅτι τίποτε δὲν ἦτο εὐκολώτερον παρὰ νὰ γράψῃ τις τὴν δημοτικήν, τίποτε εὐχερέστερον παρὰ νὰ γίνῃ τις δημοτικὸς ποιητής ἀφοῦ ἤθελε στέρξῃ νὰ καταβορβορωθῇ ἀναστρεφόμενος μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ καταπίνων τὰ ξεράσματά του. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει κατὰ τὸν Βερναρδάκην καὶ τὸν Βλάχον ὁ *λαὸς* ἤμην ἐγώ, ἐγὼ ἑπομένως ὁ ἔνοχος, ὁ παραίτιος τῆς ἐν Ἑλλάδι ποιητικῆς καταπτώσεως.

Ὠργίσθησαν κατ' ἐμοῦ διότι τὴν δημώδη γλῶσσαν ἐθεώρησα γνήσιον προϊὸν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, στοιχεῖον ἀπαραίτητον ἐθνικῆς ἀναπλάσεως, παραφυάδα ὑπερήφανον βλαστήσασαν μὲν ἐκ τοῦ ἀψύχου κορμοῦ τοῦ ἀποθανόντος παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἔχουσαν κάλλος πρωτότυπον, ζωὴν ἰδίαν, ψυχὴν ἀκατάβλητον, μέλλον λαμπρὸν καὶ μέγα. Τί τοὺς ἔβλαπτεν ἡ παραφυὰς αὕτη ἡ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ποτισθεῖσα διὰ ποταμοῦ αἱμάτων καὶ δακρύων, τί τοὺς ἔβλαπτε καὶ συνώμωσαν νὰ τὴν πνίξωσιν ἢ νὰ τὴν μαράνωσι βρέχοντες αὐτὴν ἀδιακόπως ὄξος καὶ χολήν;

Τοῦ κάκου κοπιῶσι καὶ βασανίζονται! Ὅσον τὴν κατακόπτουν καὶ τὴν ποδοπατοῦν τόσον ἐκείνη θὰ θρασυμανᾷ καὶ θὰ ἀνθρειεύεται.

Βεβαίως ἡ στιγμὴ εἶναι κρισιμωτάτη καὶ ἐπικίνδυνος καθὼς εἶναι ἐν γένει ὅλαι αἱ βίζικαὶ μεταβολαὶ εἴτε ἀνήκουν εἰς τὸν ἠθικὸν εἴτε ἀνήκουν εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον. Καθεὶς νομίζει σήμερον ὅτι ἀφοῦ ἀπεταμίευσεν ἐν τῇ διανοίᾳ του μικρὸν κεφάλαιον δημοτικῶν φράσεων, δύναται ἀκινδύνως δι' αὐτῶν νὰ τρίξῃ τὸ δημοτικὸν ποιητικὸν στάδιον καὶ νὰ γεννήσῃ ἔργα ἄξια σεβασμοῦ ἢ συμπαθείας. Διὸ καὶ βλέπομεν καθ' ἡμέραν προβαίνοντα εἰς τὸ φῶς ἄπειρα ἀκατονόμαστα στιχουργήματα μὴ δυνάμενα νὰ θεωρηθῶσι παρὰ ὡς ἀποθῆκαι λέξεων χυδαίων, ξενικῶν, ἀσυναρτήτων καὶ ὡς φυράματα ἐξ ὕλης βαναύσου, ἀκατασκεύαστου, ποταπῆς.

Εἶχες λοιπόν, φίλτατε Ῥοΐδη, πολὺ δίκαιον καταγγέλλων ἐν τῇ προτελευταίᾳ ἐπιστολῇ σου τὴν κατάχρησιν ταύτην καὶ τὸν κίνδυνον ὅστις θὰ προέκυπτεν ἂν ἔμενεν ἀθεράπευτος. Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ! Ὅσον ἡ πίεσις τοῦ λογιωτατισμοῦ ὑπῆρξε μεγάλη, τόσον ἔπρεπε νὰ εἶναι ζωηρὰ καὶ ἡ ἐξέγερσις. Μὴ φοβοῦ! Ὁ καιρὸς θὰ καθαρίσῃ τὴν αἴραν ἀπὸ τὸ σιταρι. Μὴ ἀμφιβάλῃς περὶ τούτου, ἀρκεῖ μόνον οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος ποιηταὶ νὰ μὴ δειλιάσωσιν ἀπέναντι τῶν τελευταίων ἀπηλπισμένων ἐφόδων τοῦ λογιωτατισμοῦ, ὄντες δὲ βέβαιοι περὶ τοῦ τελικοῦ θριάμβου, ν' ἀσχοληθῶσι σπουδαίως συλλέγοντες, καθαίροντες, συντάττοντες τοὺς ἀπεράντους θησαυροὺς τῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης, τῆς γλώσσης ἐκείνης δι' ἧς ὁ νέος Ἕλλην κατὰ τὸν ἀτελεύτητον αἰῶνα τῆς δουλείας του, ἐμοιρολόγησε, δι' ἧς ἐτραγούδησε, δι' ἧς ἐνεψυχώθη ἐν τῷ μακρῷ ἀγῶνι κατὰ τῶν πατροπαραδότων ἐχθρῶν του.

Ἡ μεταβολὴ ὑπῆρξε ταχεῖα, ἀπροσδόκητος. Κρυφὸ σαράκι ἔτρωγε τὸ κουφάρι τοῦ λογιωτατισμοῦ καὶ ἐνῷ ἐφαίνετο ῥωμαλέος, ῥοδοκόκκινος, στιβαρός, αἴφνης σωριάζεται καὶ καταπίπτει. Ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ τελευτῇ του ἠγέρθησαν ἀπροπαρασκεύαστοι οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος ποιηταὶ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν ἀγῶνα ἐνδεδυμένοι τὰ πρῶτα φορέματα τὰ ὁποῖα ἔτυχε προχείρως νὰ εὕρουν. Τοῦτο δὲν μὲ φοβίζει. Ἐγὼ αὐτὸς ὅστις ἐφ' ὅλην τριακονταετίαν ἀποκλειστικῶς ἀφιερώθην εἰς τὴν μελέτην τῆς δημοτικῆς ἐγὼ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐννοῶ τὴν γυμνότητά μου.

. . . . . .

Ταῦτα πάντα, φίλτατε Ῥοΐδη, ὁ καιρὸς θὰ τὰ κοσκινίσῃ. Σεῖς δὲ οἱ Κριτικοὶ μὴ μετέρχεσθε τὸ ἔργον σας μετὰ δυσμενείας. Μὴ φαίνεσθε ἄγριοι, ἀδυσώπητοι, ἀμείλικτοι κατὰ τῶν νέων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος. Συμβουλεύετέ τους μετὰ γλυκύτητος, ἔχετε τὴν ὑπομονὴν νὰ τοὺς φωτίζητε. Μὴ πρὸς Θεοῦ τοὺς χλευάζητε. Ἡ εἰρωνεία, ὁ χλευασμὸς εἶναι μάχαιραι φαρμακεραὶ ἱκαναὶ ν' ἀπονεκρώσωσι Κύριος οἶδε ποίαν κρυφὴν ποιητικὴν μεγαλοφυΐαν ἐπὶ καιρίᾳ καὶ ἀνεπανορθώτῳ βλάβῃ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἔθνος ἄνευ ἐθνικῆς ποιήσεως δὲν ἀναγεννᾶται. Θὰ ἦτο δὲ θαῦμα ὅλως ἔκτακτον ἂν προώρισται νὰ ἤμεθα ἡμεῖς ἡ πρώτη ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος. Ἀνάγκη λοιπὸν ἄφευκτος νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ προαχθῇ παρ'ἡμῖν ἡ δημοτικὴ ποίησις ἥτις μόνη δύναται νὰ ἦναι καὶ ἐθνική. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον πρέπει νὰ ταφῇ διὰ παντὸς ὁ λογιωτατισμός, καὶ πρέπει διὰ πάσης θυσίας νὰ καλλιεργηθῇ ὁ σπόρος τῆς δημοτικῆς ποιήσεως ὅπου δήποτε καὶ ἂν φανερωθῇ εἴτε ἐν μέσῳ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων εἴτε ἐν μέσῳ βορβορώδους ἐδάφους.

Καὶ σύ, φίλτατε Ἐμμανουήλ, σὺ ὅστις ἐπροικίσθης ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ κραταιοτάτης διανοίας, μὴ περιφρονήσῃς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διδασκαλίας. Γνωρίζεις ὅτι ἄγρια φυτὰ καὶ θηρία ἀνήμερα διὰ τῶν θωπειῶν καὶ τῶν περιποιήσεων μεταβάλλουσι φύσιν καὶ καθίστανται ὡραιότατα καὶ ὠφέλιμα. Πῶς λοιπὸν δὲν θὰ τελειοποιηθῇ, πῶς δὲν θὰ προκόψῃ, πῶς δὲν θὰ

βασιλεύση καὶ ἡ δημοτική μας ποίησις ἀφοῦ μετὰ στοργῆς τὴν ἐναγκαλισθῶσι καὶ τὴν ἀγαπήσωσιν ὅλοι;

Φθάνει . . . φθάνει . . . πρὸς Θεοῦ. Σ' ἐσκότισα καὶ θὰ βαρεθῇς τὴν φλυαρίαν μου.

. . . . . .

Καλὸν νέον ἔτος καὶ συγχώρησον τὰ μουντζουρώματά μου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ.

ΦΡΟΜΩΝ ΚΑΙ ΡΙΣΛΕΡ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Μετάφρασις Χ. Ἀννίνου

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Γ'.

Ἱστορία τῆς μικρᾶς Σέβης. Οἱ ψευδεῖς μαργαρῖται.

Μετὰ δύο ἢ τρία ἔτη οἰκειότητος καὶ κοινῶν παιγνιδίων, ἔτη, καθ' ἃ ἡ Σιδωνία ἀπέκτησε τὴν ἕξιν τῆς πολυτελείας καὶ τὴν εὔχαριν συμπεριφορὰν τῶν πλουσίων παίδων, ἡ φιλία αὕφνης διεκόπη.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη ὁ ἐξάδελφος Γεώργιος, οὗτινος ὁ κ. Φρομὼν ἦτο κηδεμών, εἰσῆλθεν εἴς τι Λύκειον. Ἡ Κλαίρη ἀφ' ἑτέρου εἰσήχθη εἰς ἐκπαιδευτήριον καλογραιῶν, παραλαβοῦσα ἀποσκευὴν ἡγεμονικήν· ἀκριβῶς δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν λόγος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκογενείᾳ Σέβη νὰ εἰσαχθῇ ἡ Σιδωνία ὡς μαθητευομένη εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα. Ὑπεσχέθησαν πρὸς ἀλλήλας ἀμοιβαίαν ἀγάπην διαρκῆ, ὑπεσχέθησαν ἐπίσης νὰ συναντῶνται δὶς τοῦ μηνός, κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς ἐξόδου.

Τῷ ὄντι ἡ μικρὰ Σέβη μετέβη ἀκόμη μερικὰς φορὰς νὰ παίξῃ μετὰ τῶν φίλων της, ἀλλὰ καθ' ὅσον ηὔξανεν, ἐνόει κάλλιον τὴν χωρίζουσαν αὐτὴν ἀπ' ἐκείνων ἀπόστασιν καὶ τὰ ἐνδύματά της ἤρχισαν νὰ φαίνωνται αὐτῇ λίαν πτωχὰ διὰ τὴν αἴθουσαν τῆς κυρίας Φρομών.

Ὅταν ἦσαν οἱ τρεῖς μόνοι, οὐδὲν ἐταράσσε τὴν παιδικὴν φιλίαν τὴν καθιστῶσαν αὐτοὺς ἴσους· ἀλλ' ἤρχοντο ἐπισκέψεις, μαθήτριαι, μεταξὺ τῶν ἄλλων δὲ ἐν μεγάλον κορασιον, πλουσίως ἐνδεδυμένον παντοτε, ὅπερ ἡ θαλαμηπόλος τῆς μητρός του συνώδευε κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν διὰ νὰ παίξῃ μὲ τοὺς μικροὺς Φρομών.

Καὶ μόνον ὀσακις τὴν ἔβλεπε ν' ἀνέρχηται τὴν κλίμακα βρενθυομένη καὶ ἀγέρωχος, ἡ Σιδωνία ᾐσθανετο τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀπέλθῃ παραχρῆμα. Ἄλλως τε τὴν ἐστενοχώρει καὶ δι' ἐρωτήσεων ἀδεξίων . . . Ποῦ κατῴκει;... Τί ἔργον εἶχον οἱ γονεῖς της; . . . Εἶχε καὶ αὐτὴ ἁμαξαν;

Ἀκούουσα αὐτὰς συνομιλούσας περὶ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τῆς μονῆς, περὶ τῶν φίλων των, ἡ Σιδωνία συνῃσθάνετο ὅτι αὐταὶ ἔζων εἰς κόσμον ἰδιαίτερον, πολὺ ἀπέχοντα τοῦ ἰδικοῦ της· λύπη δὲ θανάσιμος κατελάμβανεν αὐτὴν ἰδίως ὅτε κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἡ μήτηρ της ὡμίλει αὐτῇ περὶ τῆς προσεχοῦς εἰσόδου της ὡς μαθητευομένης παρά τινι δεσποινίδι Λὲ Μίρ, φίλῃ τῶν Δελομπέλ, ἥτις εἶχεν ἐν τῇ ὁδῷ Ῥοαδορὲ μέγα κατάστημα ψευδῶν μαργαριτῶν.

Ὁ Ῥίσλερ σφόδρα συνηγόρει ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης τῆς μαθητείας τῆς μικρᾶς.

— Ἂς μάθῃ μίαν τέχνην, ἔλεγεν ὁ γενναιόφρων ἐκεῖνος ἀνήρ . . . Ἐγὼ βραδύτερον ἀναλαμβάνω νὰ τῆς ἀγοράσω ἕνα μαγαζί . . .

Καὶ ἀκριβῶς ἡ δεσποινὶς Λὲ Μὶρ ἔλεγεν ὅτι ἐσκόπει ν' ἀποσυρθῇ μετά τινα ἔτη. Ἡ εὐκαιρία ἦτο καλή.

Μίαν πρωΐαν, μελαγχολικὴν πρωΐαν Νοεμβρίου, ὁ πατήρ της τὴν ὡδήγησεν εἰς τὴν ὁδὸν Ῥοαδορέ, εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα τῆς παλαιᾶς οἰκίας, παλαιοτέρας καὶ ἀμαυροτέρας τῆς ἰδικῆς των.

Κάτω εἰς τὴν ἄκραν τοῦ διαδρόμου ἀνήρτηντο πλεῖσται ὅσαι ἐπιγραφαὶ χρυσοῖς γράμμασιν· οἷον *Κατασκευὴ κουτίων τοαλέττας, ἀλύσεις ψευδεπίχρυσοι, ἀθύρματα παίδων, ὄργανα ἀκριβοῦς καταμετρήσεως ἐξ ὑέλου, ἀνθοδέσμαι διὰ νύμφας, εἰδικότης εἰς ἀγροτικὰ ἄνθη,* ὑψηλὰ δὲ μικρὰ ὑελίνη προθήκη κονισαλέα, ἐν ᾗ περιδέραια ἐκ κιτρινισάντων μαργαριτῶν, καὶ σταφυλαὶ καὶ κεράσια ἐξ ὑέλου περιέβαλλον τὸ ἐπιδεικτικὸν ὄνομα τῆς Ἀγγελίνης Λὲ Μίρ.

Ἦτο φρικτὴ ἡ οἰκία ἐκείνη!

Δὲν ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ οὐδὲ κἂν τὸ εὐρύχωρον μεσανάβαθρον τῆς οἰκίας ἔνθα κατῴκει ἡ οἰκογένεια Σέβη, τὸ ἀμαυρὸν ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἀλλὰ φαιδρυνόμενον διὰ τοῦ παραθύρου του καὶ διὰ τῆς ἀπόψεως ἣν παρεῖχεν αὐτῷ τὸ ἐργοστάσιον. Κλῖμαξ στενὴ ἦγε πρὸς τὴν στενὴν θύραν της, εἵπετο δὲ σειρὰ πλακοστρώτων δωματίων, πάντων παγερῶν καὶ στενοχώρων· εἰς τὸ τελευταῖον αὐτῶν εὑρίσκετο γραία κυρία, φέρουσα βοστρύχους οὔλους περὶ τοὺς κροτάφους καὶ μαῦρα κολοβὰ χειρόκτια, ἥτις ἀνεγίνωσκε πινακὸν τεῦχος τῆς *Μυθιστορικῆς βιβλιοθήκης* καὶ ἐφαίνετο σφόδρα δυσηρεστημένη διότι τὴν ἀπησχόλουν ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως.

Ἡ δεσποινὶς Λὲ Μὶρ (γράφουσα οὕτω διηρημένον τὸ ὄνομά της) ὑπεδέχθη τὸν πατέρα καὶ τὴν κόρην χωρὶς νὰ ἐγερθῇ, ὡμίλησεν ἐπὶ μακρὸν περὶ τῆς ἀπολεσθείσης εὐπόρου καταστάσεώς της, περὶ τοῦ πατρός της, γηραιοῦ εὐπατρίδου ἐκ Ῥουέργης—εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ τις πόσους γηραιοὺς εὐπατρίδας παρήγαγε μέχρι τοῦδε ἡ Ῥουέργη! — περὶ ἑνὸς δολίου ἐπιστάτου, ὅστις εἶχεν ἀπέλθῃ ὑπεξαιρέσας πασαν αὐτῆς τὴν περιουσίαν. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εὗρεν αὐτὴν συμπαθητικωτάτην ὁ κ. Σέβης, δι' ὃν ὅλοι οἱ ξεπεσμένοι εἶχον θέλγητρον ἀκατανίκητον, καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἀπῆλθε καταγοητευμένος, ὑποσχόμενος εἰς τὴν θυγατέρα του νὰ ἔλθῃ νὰ τὴν παραλάβῃ τὴν ἑσπέραν κατὰ τὴν ἑβδόμην ὥραν καθὰ προηγουμένως εἶχε συμφωνηθῆ.

Παραχρῆμα ἡ μαθητευομένη εἰσήχθη εἰς τὸ κενὸν ἀκόμη ἐργαστήριον. Ἡ Δεσποινὶς Λὲ Μὶρ τὴν ἐτοποθέτησε ἔμπροσθεν μεγάλου σύρτου, πεπληρωμένου ὑπὸ μαργαριτῶν, καρφίδων, κεντητήρων, ἀναμὶξ μετὰ τευχῶν μυθιστορημάτων, ἐκ τῶν πωλουμένων πρὸς εἴκοσι λεπτά.

Εἰς τὴν Σιδωνίαν ἀνετέθη νὰ διαλέγῃ τοὺς μαργαρίτας καὶ νὰ ὁρμαθιάζῃ αὐτοὺς κατὰ περιδέραια ἴσου μήκους, ἅτινα ὁμοῦ δεδεμένα ἐπωλοῦντο εἰς τοὺς μικρεμπόρους. Μετ' ὀλίγον ἔμελλον νὰ ἔλθωσι καὶ αἱ ἐργάτιδες, αἵτινες καὶ θὰ ἐδίδασκον αὐτὴν ἐπακριβῶς τὴν ἐργασίαν της, ἐπειδὴ ἡ δεσποινὶς Λὲ Μὶρ δὲν ἀνεμιγνύετο ποσῶς εἰς αὐτὰ καὶ ἐπετήρει τὸ ἐμπόριόν της μακρόθεν, ἀπὸ τοῦ σκοτεινοῦ ἐκείνου δωματίου, ἔνθα διήρχετο τὴν ἡμέραν ἀναγινώσκουσα ἐπιφυλλίδας.

Κατὰ τὴν ἑνάτην ὥραν ἔφθασαν καὶ αἱ ἐργάτιδες, πέντε νεάνιδες ὠχραί, μεμαραμέναι, ἀθλίως ἐνδεδυμέναι, ἀλλὰ κομψῶς ἐκτενισμέναι κατὰ τὴν ἐπιδεικτικὴν συνήθειαν τῶν ἀπόρων ἐργατίδων, αἵτινες περιφέρονται μὲ κεφαλὴν ἀσκεπῆ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων.

Δύο ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐχασμῶντο, ἔτριβον τοὺς ὀφθαλμούς, λέγουσαι ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ σταθοῦν εἰς τὰ πόδια των ἀπὸ τὸν ὕπνον. Κύριος οἶδε ποῦ εἶχον περάσει τὴν νύκτα των αὐταί!...

Τέλος ἐπελήφθησαν τῆς ἐργασίας των καθήσασαι παρὰ μακρὰν τράπεζαν, ἐν ᾗ εἶχεν ἑκάστη τὸν ἰδιαίτερον σύρτην καὶ τὰ ἐργαλεῖα της. Εἶχον λάβει παραγγελίαν νὰ προετοιμάσωσι πένθιμά τινα κοσμήματα καὶ ἔπρεπε νὰ ἐπισπεύσωσι τὸ ἔργον. Ἡ Σιδωνία, πρὸς ἣν ἡ πρωτεργάτις ἔδωκε τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας μετὰ τόνου ἀπεριορίστου ὑπεροχῆς, ἤρχισε μελαγχολικῶς νὰ συναρμολογῇ μαργαρίτας μαύρους, κόκκους φραγκοσταφυλῆς, κόμβους ἐκ μελανοῦ πενθίμου ὑφάσματος.

Αἱ νεανίδες χωρὶς ποσῶς νὰ μεριμνήσωσι πλέον περὶ τῆς μικρᾶς συνωμίλουν ἐργαζόμεναι. Ὁ λόγος ἦτο περὶ λαμπρᾶς τελετῆς γάμου, ἥτις ἔμελλε νὰ γείνῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γερβασίου.

— Δὲν πηγαίνομεν κ' ἐμεῖς; . . . εἶπε μία ἐξ αὐτῶν, εὔσαρκος καὶ πυρρὰ νεανις καλουμένη Μαλβίνα. Τὸ μεσημέρι θὰ γείνῃ . . . ἔχομεν καιρὸν νὰ πάμε καὶ νὰ γυρίσωμε γρήγορα.

Τῷ ὄντι κατὰ τὸ γεῦμα, πασαι κατῆλθον ἐν τάχει τὴν κλίμακα.

Ἡ Σιδωνία εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτῆς τὸ πρόγευμά της ὡς μαθήτρια ἐντὸς καλαθίσκου· τεθλιμμένη ἐκάθησεν εἰς μίαν ἄκραν τῆς τραπέζης καὶ ἔφαγε μόνη διὰ πρώτην φορὰν. Φεῦ!.. πόσον ἡ ζωὴ ἐφαίνετο αὐτῇ ἀθλία καὶ θλιβερὰ καὶ ποίαν φοβερὰν ἀποζημίωσιν ἔμελλε νὰ λάβῃ βραδύτερον δι' αὐτὰς τὰς θλίψεις!..

Τὴν μίαν μετὰ μεσημβρίαν ἐπανῆλθον αἱ ἐργάτιδες θορυβώδεις καὶ λίαν ἐξημμέναι.

— Εἴδες ἐκεῖνο τὸ ἄσπρον μεταξωτὸν φόρεμα; . . . Καὶ τὸν πέπλον τὸν κεντημένον; Τὸν ἔχει τὸν παρᾶ αὐτή!

Τότε ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐπανέλαβον τὰς παρατηρήσεις, ἃς εἶχον κάμει ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἐρειδόμεναι ἐπὶ τοῦ δρυφάκτου, καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς τελετῆς, τὸ ζήτημα δέ αὐτὸ περὶ τοῦ πλουσίου γάμου καὶ τῶν ὡραίων ἐνδυμασιῶν τῶν προσκεκλημένων διήρκεσε καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ ἐμποδίσῃ ἢ νὰ χαλαρώσῃ ποσῶς τὴν ἐργασίαν.

Τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ μικροῦ παρισινοῦ ἐμπορίου, τὸ σχετιζόμενον μὲ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τοῦ γυναικείου στολισμοῦ καθιστᾷ τὰς ἐν αὐτῷ ἐργαζομένας ἐνημέρους εἰς τὰ του συρμοῦ καὶ ἐμπνέει αὐταῖς ἀδιαλείπτους ἐπιθυμίας πολυτελείας καὶ κομψότητος. Διὰ τὰς ἐργαζομένας εἰς τὸ ἐν τῷ τετάρτῳ πατώματι κείμενον κατάστημα τῆς δεσποινίδος Λὲ Μὶρ πτωχὰς νεανίδας οἱ μαῦροι τοῖχοι καὶ ἡ στενὴ ὁδὸς ἐξηφανίζοντο. Διαρκῶς περὶ ἄλλων ἐσκέπτοντο, διήρχοντο δὲ τὴν ζωήν των ἐρωτῶσαι ἀλλήλας:

— Δὲν μοῦ λέγεις, Μαλβίνα, αν ἦσο πλουσία τί θὰ ἔκαμνες;.. Ἐγὼ θὰ ἐκατοικοῦσα εἰς τὰ Ἠλύσια Πεδία.

Καὶ τὰ ὑψηλὰ δένδρα τῆς κυκλοτεροῦς πλατείας, καὶ αἱ ἐκεῖ περιερχόμεναι κομψαὶ ἅμαξαι μὲ ἠλαττωμένην φορὰν ἀπετέλουν στιγμιαίαν δι' αὐτὰς ὀπτασίαν τερπνήν, ἡδονικήν.

Εἰς μίαν ἄκραν καθημένη ἡ μικρὰ Σέβη ἠκροᾶτο σιγῶσα, συναρμολογοῦσα τοὺς ὁρμαθοὺς τῶν μαύρων κόκκων μετὰ τῆς προώρου ἐπιτηδειότητος καὶ τῆς φιλοκαλίας, ἣν εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τῆς σχέσεως αὐτῆς μετὰ τῆς Ποθητῆς. Διὰ τοῦτο τὴν ἑσπέραν, ὅτε ὁ κ. Σέβης ἦλθε νὰ παραλάβῃ τὴν θυγατέρα του, συνεχάρησαν αὐτόν.

Ἔκτοτε πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτῆς ὑπῆρξαν τοιαῦται. Τὴν ἑπομένην ἀντὶ μαύρων μαργαριτῶν συνηρμολόγει μαργαρίτας λευκούς, κόκκους ἐρυθροὺς ἐκ ψευδοῦς κοραλλίου, διότι εἰς τὸ κατάστημα τῆς δεσποινίδος Λὲ Μὶρ ἡ ἐργασία περιεστρέφετο πάντοτε περὶ ψευδῆ καὶ ἐπιπλάστως στιλπνὰ ἀντικείμενα, αὐτόθι δὲ εἴμαρτο νὰ διδαχθῇ τὸν βίον ἡ μικρὰ Σέβη!

Ἐπί τινα καιρὸν ἡ νέα μαθητευομένη — ἡ νεαρωτέρα καὶ κάλλιον τῶν λοιπὸν ἀνατεθραμ-

μένη — εὑρέθη μεμονωμένη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων. Βραδύτερον εἰσήχθη εἰς τὸν κύκλον τῆς φιλίας των καὶ τῶν ἐκμυστηρεύσεών των, ἀλλὰ χωρίς ποτε νὰ συμμερισθῇ τὰς διασκεδάσεις των. Ἦτο πολὺ ὑπερήφανος καὶ δὲν κατεδέχετο αὐτὴ νὰ πηγαίνῃ τὴν μεσημβρίαν νὰ βλέπῃ τὰς τελετὰς τῶν γάμων. Ὁσάκις δὲ αἱ ἄλλαι συνωμίλουν περὶ χοροῦ νυκτερινοῦ εἰς τὸ *Βωξάλλ* ἢ εἰς τὰς *Ἐντρυφήσεις τοῦ Ἔλους* ἢ περὶ δείπνου ἐκτάκτου εἰς τὸ ἑστιατόριον Μπομβαλὲ ἢ εἰς τὸ τῶν *Τεσσάρων λοχιῶν τῆς Ῥοσχέλλης* ἤκουεν αὐτὰς πάντοτε μετ' ἄκρας ὑπεροψίας.

Εἰς ἄλλα πολὺ ἀνώτερα ἀπέβλεπεν ἡ μικρὰ Σέβη!

Ἄλλως τε ὁ πατήρ της ἤρχετο νὰ τὴν παραλάβῃ κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν. Ἐνίοτε ὅμως περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ διανυκτερεύῃ ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ πρὸς ἀποπεράτωσιν ἐπειγουσῶν παραγγελιῶν. Οἴκτον ἐνεποίει ἡ θέα τῶν ὠχρῶν ἐκείνων Παρισινῶν συναρμολογουσῶν ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ φωτερείου μαργαρίτας ὠχρούς ὡς αὐτάς, νοσηρὰς καὶ ἀλαμποῦς λευκότητος. Καὶ αὐταὶ ἐπίσης εἶχον τὴν ἐπίπλαστον στιλπνότητα καὶ τὰς εὐθράστους ἰδιότητας τῶν ψευδῶν κοσμημάτων. Ἐλάλουν διαρκῶς περὶ χορῶν μετημφιεσμένων καὶ θεατρικῶν παραστάσεων.

— Εἶδες τὴν Ἀδέλην Πὰζ εἰς τοὺς *Τρεῖς Σωματοφύλακας*, . . . Καὶ τὸν Μελέγκ; . . . Καὶ τὴν Μαρίαν Λωράν; . . . Ὤ, ἐκείνη ἡ Μαρία Λωράν!

Καὶ τὰ κολόβια τῶν ἠθοποιῶν καὶ αἱ χρυσοκέντητοι ἐσθῆτες τῶν βασιλισσῶν τοῦ μελοδράματος ἐνεφανίζοντο αὐταῖς ὡς ὀπτασία ἐν τῇ ὠχρᾷ ἀντανακλάσει τῶν περιδεραίων, ἅτινα εἵλισσον διὰ τῶν δακτύλων των.

Κατὰ τὸ θέρος ἡ ἐργασία ἐχαλαροῦτο· ἦν τότε ἡ ἄγονος ἐποχή. Κατὰ τὰς ὥρας τοῦ σφοδροῦ καύσωνος, ὅτε διὰ τῶν κεκλεισμένων παραθύρων ἠκούετο ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἡ φωνὴ τῶν πωλούντων δαμασκηνὰ ἢ κορόμηλα, αἱ ἐργάτιδες ἀπεκοιμῶντο βαθέως, ἐρείδουσαι τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Εἴτε ἡ Μαλβίνα μετέβαινεν εἰς τὸ ἄλλο δωμάτιον καὶ ἐζήτει παρὰ τῆς δεσποινίδος Λὲ Μὶρ ἓν τεῦχος τῆς *Μυθιστορικῆς Βιβλιοθήκης*, ὅπερ ἀνεγίνωσκεν εἰς ἐπήκοον.

Πλὴν ἡ μικρὰ Σέβη δὲν ἠγάπα τὰ μυθιστορήματα. Εἶχεν εἰς τὸν νοῦν της ἓν ἄλλο ἰδικόν της μυθιστόρημα, πολὺ περισσότερον ἐνδιαφέρον ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα.

Δὲν ἠδύνατο κατ' οὐδένα τρόπον νὰ λησμονήσῃ τὸ ἐργοστάσιον. Ὅτε κατὰ πᾶσαν [illegible] ἀπήρχετο εἰς τὸ ἔργον της ἐρειδομένη [illegible] τὸν βραχίονα τοῦ πατρός της, πάντοτε ἔρριπτε λαθραῖον βλέμμα πρὸς αὐτό. Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἤρχιζεν ἡ λειτουργία τῆς μηχανῆς καὶ ἡ καπνοδόχη ἐξηκόντιζεν ὑψηλὰ τὸ πρῶτον ἐκ μέλανος καπνοῦ σύννεφον. Ἡ Σιδωνία διερχομένη ἤκουε τὰς φωνὰς τῶν ἐργατῶν, τοὺς ὑποκώφους κρότους τῶν τυπωτικῶν κυλίνδρων, τὸ σφοδρὸν καὶ ἔρρυθμον ἄσθμα τῶν μηχανῶν· ὅλος δὲ ἐκεῖνος ὁ θόρυβος τῆς ἐργασίας συγχεόμενος εἰς τὴν μνήμην της μὲ τὰς ἀναμνήσεις τῶν ἑορτῶν καὶ τοῦ κυανοῦ ὀχήματος κατεδίωκον αὐτὴν ἐπιμόνως.

Πάντα ταῦτα ἐλάλουν ἰσχυρότερον εἰς τὴν ψυχήν της ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν λεωφορείων, ἀπὸ τὰς ἐν τῇ ὁδῷ κραυγάς, ἀπὸ τὸν κρότον τῶν καταπιπτόντων ὑδάτων τῶν ῥυακίων τῶν ὁδῶν. Καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἐργαστηρίου ὅτε κατεγίνετο νὰ ὁρμαθιάζῃ τοὺς ψευδεῖς μαργαρίτας καὶ εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων της τὴν ἑσπέραν, ὅτε μετὰ τὸ δεῖπνον μετέβαινεν εἰς τὸ παράθυρον τοῦ μεσαναβάθρου ν' ἀναπνεύσῃ τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ νὰ παρατηρήσῃ ἐντὸς τῆς σκοτίας τὸ ἐργοστάσιον ζοφερὸν καὶ ἔρημον, πάντοτε ὁ ζωηρὸς ἐκεῖνος ψίθυρος ἐβόμβει περὶ τὰ ὦτά της, οἱονεὶ συνοδεύων διαρκῶς τὸν λογισμόν της.

— Τὸ κορίτσι στενοχωρεῖται, κυρία Σέβη· πρέπει νὰ τὸ διασκεδάσωμεν. Τὴν προσεχῆ Κυριακὴν θὰ σας πάρω νὰ ὑπάγωμεν ὅλοι εἰς τὴν ἐξοχήν, ἔλεγεν ὁ Ῥίσλερ.

Ἀλλ' αἱ ἐκδρομαὶ αὗται ἃς ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ διωργάνου πρὸς τέρψιν τῆς Σιδωνίας συνέτεινον μᾶλλον ὅπως ἐπιτείνωσι τὴν μελαγχολίαν της.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ὤφειλον πάντες νὰ ἐγερθῶσι κατὰ τὴν τετάρτην ὥραν τῆς πρωΐας διότι οἱ πτωχοὶ μετὰ κόπου ἐξαγοράζουσι τὰς διασκεδάσεις των, πάντοτε δὲ ἦτο ἀνάγκη νὰ σιδερωθῇ ἓν φόρεμα κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἢ νὰ προσαρμοσθῇ μία παρυφὴ πρὸς ἀπόπειραν ἀνανεώσεως τῆς παμπαλαίου ἐσθῆτος χρώματος ἰώδους μὲ λευκὰς γραμμάς, ἣν εὐσυνειδήτως ἡ κυρία Σέβη κατ' ἔτος ἐμήκυνεν.

Ἀπήρχοντο πάντες ὁμοῦ, οἱ Σέβη, οἱ Ῥίσλερ, ὁ ἔνδοξος Δελομπέλ. Μόναι ἡ Ποθητὴ καὶ ἡ μήτηρ της ἀπέμενον. Ἡ ταλαίπωρος πάσχουσα νεᾶνις, αἰσχυνομένη διὰ τὴν δυστυχίαν της, δὲν ἤθελέ ποτε νὰ κινηθῇ, ἡ δὲ κυρία Δελομπὲλ ἔμενε μαζί της χάριν συντροφίας. Ἄλλως τε οὐδετέρα αὐτῶν εἶχεν ἐνδυμασίαν ἀρκετὰ εὐπρεπῆ ὅπως ἐμφανισθῇ ἔξω παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς καὶ θὰ κατεστρέφετο τοιουτοτρόπως πᾶσα ἡ ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ ἐκείνου ἐντύπωσις.

Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡ Σιδωνία ἐφαιδρύνετο ὀπωσοῦν. Ἡ θέα ἐκείνη τῶν Παρισίων περιβαλλομένων ὑπὸ ἀοδίνης ὁμίχλης κατὰ τὰς πρωΐας τοῦ Ἰουλίου, οἱ σταθμοὶ οἱ βρίθοντες πλήθους γυναικῶν φερουσῶν ἀνοικτοῦ χρώματος ἐνδυμασίας ἡ διὰ μέσου τῶν θυρίδων τοῦ βαγονίου διὰ τῆς ἐκτυλισσομένης πεδιάδος, ὁ καθαρὸς ἀὴρ ὑγρὸς ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ Σηκουάνα, ζωογονούμενος ἐκ τῆς γειτνιάσεως μιᾶς ἐσχατιᾶς τοῦ δάσους, ἀρωματιζόμενος ὑπὸ τῶν ἀνθούντων λειμώνων καὶ τῶν σταχυοφόρων ἀγρῶν, ἔθελγεν αὐτὴν πρὸς στιγμήν. Πλὴν ἡ ἀνία ἐπήρχετο ταχέως εἰς τὴν ψυχήν της ἕνεκα τοῦ τετριμμένου τῆς διασκεδάσεως . . .

Τὸ πρόγραμμα ἦτο ἀναλλοίωτον.

Ἐσταμάτων εἰς καπηλεῖόν τι κείμενον πλησίον τοῦ μέρους πανηγύρεως ἐξοχικῆς λίαν θορυβώδους, διότι πάντοτε ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην ἑνὸς δημοσίου ὁ Δελομπέλ, ὅστις ἐβάδιζε φέρων φαιὰν ἐνδυμασίαν καὶ φαιὰ περισφύρια, μικρὸν πῖλον ἐπικλινῆ ὀπωσοῦν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ὠτίων, ἐπανωφόριον ἀνοικτοῦ χρώματος κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ βραχίονός του, βαυκαλιζόμενος ὑπὸ τοῦ ὀνείρου του καὶ νομίζων ὅτι ἡ σκηνὴ παρίστα ἐξοχικόν τι μέρος εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων, αὐτὸς δὲ ὅτι ὑπεκρίνετο τὸν Παρισινὸν ἐν τῇ ἐξοχῇ.

Ὁ κ. Σέβης, ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι ἠγάπα τὴν ἐξοχὴν ὅσον καὶ ὁ Ῥουσσὼ δὲν ἐνόει τὴν ἐξοχικὴν ἐκδρομὴν ἄνευ παιγνίων, ἄνευ ἐπὶ σκοπὸν βολῆς, ἱππεύσεως ἐπὶ ξυλίνων ἵππων, δρόμου ἐντὸς σάκκων, κόνεως πολλῆς καὶ αὐλῶν καὶ ἀσμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἦτο καὶ διὰ τὴν κυρίαν Σέβη τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀγροτικοῦ βίου.

Ἄλλα ὅμως ἰδεώδη εἶχεν ἡ Σιδωνία, αἱ δὲ Κυριακαὶ ἐκεῖναι αἱ παρερχόμεναι ἐν θορυβώδει περιοδείᾳ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν χωρίων προὐξένουν αὐτῇ ἄμετρον μελαγχολίαν. Ἡ μόνη αὐτῆς τέρψις ἐν τῷ κυκεῶνι ἐκείνῳ ἦτο τὸ νὰ τὴν βλέπωσιν. Οἱαδήποτε χυδαία ἔκφρασις θαυμασμοῦ ἐκφερομένη μεγαλοφώνως καὶ ἐν ἀφελείᾳ πλησίον της καθίστα αὐτὴν εὔχαριν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, διότι ἦτο ἐξ ἐκείνων αἵτινες οὐδὲν φιλοφρόνημα περιφρονοῦσιν.

Ἐνίοτε ἀρίνων τοὺς συζύγους Σέβη καὶ τὸν Δελομπὲλ εἰς τὴν πανήγυριν ὁ Ῥίσλερ ἐπορεύετο διὰ τῶν ἀγρῶν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τῆς «μικρας» πρὸς ἀναζήτησιν ἀνθέων, δι' ὑποδείγματα τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου ζωγραφημάτων του. Ὁ Φράντς ἀνυψῶν τοὺς μεγάλους του βραχίονας κατεβίβαζε τοὺς ὑψηλοὺς κλάδους τῶν λευκακανθῶν ἢ ἀνερριχᾶτο εἰς τοὺς τοίχους τῶν παραδείσων διὰ νὰ δρέψῃ κλωνίον τι ἐξωθεν διαφαινόμενον. Ἀλλ' ἡ πλουσιωτέρα των ἀνθολογία ἐγίνετο παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ.

(Ἕπεται συνέχεια).

Ἀλλὰ ποῦ κρύπτεται λοιπὸν διὰ νὰ ὑπάγωμεν ὅλοι οἱ δυστυχεῖς οὓς συντρίβει καὶ τὴν πνίξωμεν ἡ σκληρὰ μοῖρα ἥτις ἐμποδίζει τὴν Δρᾶσιν νὰ γίνεται ἡ Ἀντιγόνη αὐτῆς τῆς τυρλῆς ὀνειροπόλου ἥτις καλεῖται Θεωρία;..

ΙΑΤΡΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΛΟΥΤΡΩΝ

Ἀνυπολόγιστος εἶνε ἡ βλάβη, τὴν ὁποίαν πάσχει ἡ ὑγεία μας ἐὰν ταραχθῇ ἡ ὁμαλὴ καὶ κανονικὴ λειτουργία τοῦ δέρματος ἡμῶν. Ὁπόσην δὲ σημασίαν ἔχει τὸ δέρμα μας ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑγείαν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωήν μας, δεικνύει τὸ φαινόμενον, ὅτι πᾶν ζῷον, τοῦ ὁποίου ἐπεχρίσθη διὰ βερνικίου τὸ σῶμα, ἀποθνήσκει ἀφεύκτως καὶ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἀποθνήσκει καὶ αὐτὸς ἀφεύκτως, ἐὰν καθῇ ἔστω καὶ τὸ ἓν τρίτον μόνον μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματός του.

Τὴν ὁμαλὴν τοῦ δέρματος ἐργασίαν ταράττει πρῶτον ἡ βρῶμα· οἱ πόροι του ἀποφράττονται ὑπὸ τῆς ἀκαθαρσίας καὶ δὲν χύνονται ἔξω αὐτῶν τὰ προϊόντα τῶν ἱδρωτοποιῶν καὶ τῶν στεατογόνων ἀδένων, οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τούτου πολλάκις φλογίζονται.

Πρὸς τούτοις ἡ ἀκαθαρσία ἐλαττώνει καὶ τὴν εὐαισθησίαν τῆς ἐπιδερμίδος καὶ τὴν κάμνει ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον ταχέως καὶ ἀσφαλῶς νὰ συμμορφώνηται πρὸς τὰς παραλλαγὰς τῆς θερμοκρασίας τῆς ἀτμοσφαίρας.

Τέλος ἡ ἀκαθαρσία παράγει καὶ ἄλλα διάφορα δερματικὰ νοσήματα, τὰ ὁποῖα ἀναγκάζουν τοὺς ἀκαθάρτους νὰ προστρέχουν εἰς τὸν ἰατρὸν καὶ νὰ ζητοῦν παρ' αὐτοῦ θεραπείαν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ προσπαθῶμεν νὰ διατηρῶμεν τὸ δέρμα μας ὑγιὲς καὶ καθαρόν. Πρὸς τοῦτο δὲ δὲν ἀρκοῦν μόνον αἱ καθημεριναὶ πλύσεις τῶν χειρῶν καὶ τοῦ προσώπου, οὐδ' ἡ ἁπλῆ μόνον, ἔστω καὶ συχνή, ἀλλαγὴ τῶν ἀσπρορρούχων μας καὶ τῶν κλινοστρωμνῶν, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται καὶ συχνὰ λουτρὰ ὁλοκλήρου τοῦ σώματος καὶ περὶ τούτων θὰ ὁμιλήσωμεν σήμερον πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Ἑστίας*.

Τὸ θέρος ὁ ἄνθρωπος προτιμᾷ τὰς ψυχρολουσίας ἐν τῷ ποταμῷ ἢ ἐν τῇ θαλάσσῃ. Τὰ λουτρὰ ταῦτα δύνανται νὰ θεωρηθοῦν καὶ ὡς ἀρχέγονα λουτρά, διότι εἰς ταῦτα βεβαίως πρῶτον κατέφυγεν ὁ ἄνθρωπος, πρὶν ἢ μαθῇ τὴν ἐκ τῶν θερμῶν λουτρῶν ὠφέλειαν. Καὶ εἶνε μὲν τὰ ψυχρὰ λουτρὰ ὠφελιμώτατα, ἀλλὰ χρησιμεύουν μᾶλλον εἰς τὸ νὰ σκληραγωγήσουν τὸ σῶμα καὶ νὰ ἐλαττώσουν τὴν θερμοκρασίαν του, παρὰ εἰς τὸ νὰ τὸ καθαρίσουν.

Ὅταν τὸ πρωὶ ἐγειρώμεθα τῆς κλίνης, τὸ δέρμα ἡμῶν εἶνε ὑγρόν, κοκκινωπόν, τὰ αἱμοφόρα ἀγγεῖα του εἶνε εὐρύτερα καὶ ἡμεῖς εἴμεθα μᾶλλον εὐαίσθητοι ἀπέναντι τῶν προσβολῶν τῆς ἀτμοσφαίρας· μία ψυχρολουσία ταχέως ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ σῶμα τὴν περισσεύουσαν θερμότητα, ἡ

ὁποία συνηθροίσθη καθ' ὃν καιρὸν ἤμεθα θερμῶς ἐν τῇ κλίνῃ μας περιτετυλιγμένοι, καὶ τὸ καθιστᾷ ἀλκιμώτερον κατὰ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θερμοκρασίας.

Ἐκτὸς τούτου τὸ ψυχρὸν ὕδωρ παροξύνει τὴν ἐνέργειαν τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὸ λουτρὸν αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς δυνατωτέρους καὶ δροσερωτέρους.

Τοιαύτην ἐνέργειαν ἔχουν τὰ ψυχρὰ καὶ τὰ θαλασσια λουτρὰ διαρκοῦντος τοῦ θέρους· αὐτὰ καταβιβάζουν τὴν θερμοκρασίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος, διότι ἐν μὲν τῇ μασχάλῃ εὑρίσκομεν μετὰ ψυχρὸν λουτρὸν ἀντὶ 37—38°, μόνον 35° ἢ καὶ ὀλιγώτερον ἀκόμη, ἐν ᾧ συγχρόνως ὀλιγοστεύει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναπνοῶν καὶ τῶν παλμῶν τῆς καρδίας.

Τὸ ψυχρὸν λουτρὸν δὲν πρέπει νὰ διαρκῇ πλέον τῶν 5—10 λεπτῶν τῆς ὥρας, διότι ἀργότερον τὸ ῥῖγος θὰ σ' ἐνθυμίσῃ ὅτι παρα πολὺ ἐξετέθης καὶ ὅτι ἀφρόνως ἐξέθηκες εἰς κίνδυνον καὶ τὴν ὑγείαν σου. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ ὕδατος, εἰς τὴν ὁποίαν πας ὑγιὴς ἄνθρωπος δύναται ἀνενδοιάστως νὰ ἐκτεθῇ, πρέπει νὰ κυμαίνηται μεταξὺ 18—20° Κελσίου.

Οἱ φιλασθενοι οἱ ὑποκείμενοι εἰς παθήσεις τῆς καρδίας καὶ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, χρεωστοῦν μὲ πολλὴν προσοχὴν νὰ κάμνουν χρῆσιν ψυχρῶν λουτρῶν· αὐτοὶ ὀφείλουν οὔτε εἰς λίαν ψυχρὸν ὕδωρ νὰ ἐμβαίνουν, οὔτε νὰ μένουν ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολλὴν ὥραν, πάντοτε ὅμως χαριν τῆς ὑγείας των, πρέπει νὰ συμβουλεύωνται προηγουμένως τὸν ἰατρὸν καὶ ν' ἀκολουθοῦν πιστῶς τὰς συμβουλάς του.

Ἀλλ' ἡ ὠφέλεια ἡ ὁποία προκύπτει διὰ τὴν ὑγείαν μας ἐκ τῶν χλιαρῶν λουτρῶν, εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλειτέρα τῆς ἐκ τῶν ψυχρολουσιῶν καὶ τῶν λουτρῶν τῆς θαλάσσης.

Αὐτὰ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς τὸ μόνον θετικὸν μέσον τὸ ὁποῖον ἔχομεν εἰς διατήρησιν τῆς ὑγείας μας, καὶ ἑπομένως εἰς παρατασιν τῆς βραχείας ἡμῶν ζωῆς.

Πολλοὶ ἰατροὶ παρετήρησαν, ὅτι ἄνθρωποι ἀρχισαντες ἤδη νὰ γηράσκωσι, διὰ τῆς τακτικῆς χρήσεως τῶν χλιαρῶν λουτρῶν ἀνεζωογονήθησαν, ἀνεδυναμώθησαν κ' ἐπανεκτησαν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν θαλερότητα τῆς ἀκμαίας των ἡλικίας. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχαῖος τῆς Ῥώμης ἰατρὸς Κέλσος συνεβούλευε τοὺς γέροντας νὰ ἐμβαίνουν εἰς θερμὰ λουτρά.

Ἀλλὰ τότε δὲν ἤξευρον ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι διὰ τί τὰ θερμὰ λουτρὰ ὠφελοῦν τόσον τοὺς γηράσκοντας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος γαλλος τις ἰατρός, ὀνόματι Πώμ, ἐξήγησεν ἐπιτυχῶς τὸ φαινόμενον, διότι λέγει: «τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν χαρακτηρίζει ὑπερβολικὴ ξηρασία, τραχύτης καὶ ἀποσκλήρυνσις τῶν ἱστῶν (ὁ Πώμ ὀνομάζει τοῦτο racornissement), τὰ χλιαρὰ ὅμως λουτρὰ εἶνε τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ ἀμέσως ἐμποδίζεται καὶ καταπολεμεῖται ἡ ἀποξήρανσις τῶν ἱστῶν. Ἑπομένως τὰ λουτρὰ ταῦτα συντελοῦν εἰς παρατασιν τῆς ζωῆς καὶ ἡ ὠφέλεια, ἣν ἐξ αὐτῶν ἀρύονται οἱ γέροντες, εἶνε εὐνόητος».

Ἐν τῷ θερμῷ λουτρῷ τὸ σῶμά μας ἀπορροφᾷ σημαντικὴν ποσότητα ὕδατος. Τοῦτο ἀπεδείχθη πλέον διὰ πειραμάτων, ἐπειδὴ εὑρέθησαν ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι ἐζύγισαν τοὺς ἀνθρώπους πρὸ τοῦ λουτροῦ καὶ κατόπιν, ἀφ' οὗ ἔμειναν ἐπὶ μίαν ὥραν ἐντὸς τοῦ θερμοῦ ὕδατος, εὗρον δὲ ὅτι ἦσαν τρεῖς λίτρας βαρύτεροι, ὅπερ δηλοῖ ὅτι διὰ τοῦ δέρματος ἀπερροφήθησαν τρεῖς ὁλόκληροι λίτραι ὕδατος.

Τὰ χλιαρὰ λουτρὰ ἔχουν πρὸς τούτοις τὴν ἰδιότητα νὰ ἐλαττώνουν τὸν σφυγμὸν καὶ τὴν ἀναπνοήν, ὅθεν πηγάζει μεγαλη ὠφέλεια πρὸ παντων διὰ τοὺς ἔχοντας εὐαίσθητα αἱμοφόρα ἀγγεῖα, ταχὺν σφυγμὸν καὶ συμφορήσεις κατὰ τὴν κεφαλήν.

Ταῦτα πάντα παρώτρυναν τοὺς ἰατροὺς νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχήν των εἰς τὰ θερμὰ λουτρά, ἐξ αὐτῶν δὲ ὁ διασημος Οὐφελανδος ἐν τῇ «Μακροβιωτικῇ» του ἔγραφε: «τὰ χλιαρὰ λουτρὰ εἶνε τὸ καλλίτερον μέσον δι' οὗ δύναται ν' αὐξηθῇ ἡ φυσικὴ θερμότης, νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ ἔκκρισις τοῦ δέρματος καὶ νὰ ἐλαττωθῇ ἡ τραχύτης τοῦ σώματος. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ δὲ περὶ «καθαριότητος καὶ ἐπιμελείας τοῦ δέρματος», λέγει «ἀμφότερα θεωρῶ ὡς τὰ κυριώτερα μέσα πρὸς παρατασιν τῆς ζωῆς», συμβουλεύει δὲ τοὺς ἀναγνώστας του νὰ λούωνται ἅπαξ τοὐλάχιστον τῆς ἑβδομάδος εἰς χλιαρὸν ὕδωρ.

Ἐκτὸς τοῦ Οὐφελανδου καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἰατροὶ εἰς τ' αὐτὰ κατέληξαν συμπεράσματα, ἐξ αὐτῶν δὲ ὁ ἔσχατος ἀποθανὼν Bouchardat, καθηγητὴς τῆς ὑγιεινῆς ἐν Παρισίοις ἐν τῷ περὶ «Ὑγιεινῆς» βιβλίῳ του λέγει: «Τὰ χλιαρὰ λουτρὰ εἶνε διὰ τοὺς γέροντας τὸ μόνον μέσον, τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν κατασταση τῶν ὀργάνων καὶ τῶν λειτουργιῶν των. Ἡ ξηρασία καὶ ἡ τραχύτης τοῦ δέρματός των, ἡ κερατοειδὴς αὐτοῦ ὑφή, ἡ ὁποία ἀναφαίνεται εἰς διαφορα τοῦ σώματός των μέρη, ἡ δυσκαμψία τῶν ἄρθρων, ἡ ἀνώμαλος κυκλοφορία τοῦ αἵματος εἰς τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα, ἡ ἐλλιπὴς θερμότης, ἡ ἀδυναμία τῶν βρόγχων, ὁ διαρκὴς αὐτῶν καταρρους ἕνεκα τῆς ἐλαττωθείσης ἀδήλου διατνοῆς κτλ. ὅλα ταῦτα προτρέπουν τοὺς γηράσκοντας συχνὰ νὰ ζητοῦν τὴν ζωογόνον καὶ γλυκεῖαν ἐπίδρασιν τῶν χλιαρῶν λουτρῶν, κατόπιν τῶν ὁποίων πρέπει νὰ γίνωνται διαρκεῖς ἐπιτρίψεις».

Διὰ τὰς κυρίας τὰ λουτρὰ ταῦτα ἔχουν καὶ τὴν πρόσθετον ἀρετήν, ὅτι διατηροῦν τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν χάριν τοῦ σώματος. Τὸ δέρμα γίνεται ἐλαστικώτερον καὶ ἁβρότερον, τὰ δὲ μέλη ἐπανακτῶσι τὴν προτέραν αὐτῶν ἁβρότητα καὶ στρογγυλότητα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων σαφῶς καταδεικνύεται, ὅτι τὰ χλιαρὰ λουτρὰ εἰς πᾶσαν μὲν ἡλικίαν ὠφελοῦν, ἰδίᾳ δὲ εἶνε αὐτόχρημα εὐεργετικὰ κατὰ τὴν προβεβηκυῖαν. Ἅμα τις ὑπερβῇ τὸ 50 ἔτος τῆς ἡλικίας του πρέπει δὶς ἕως τετρακις τῆς ἑβδομάδος νὰ κάμνῃ αὐτῶν χρῆσιν. Ἡ θερμοκρασία τοῦ ὕδατος πρέπει νὰ εἶνε ἀπὸ 25 ἕως 28° Ρεωμύρου. Τὸ λουτρὸν πρέπει νὰ διαρκῇ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἀργότερον δὲ δύναται νὰ παραταθῇ καὶ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ὥραν. Χλιαρὰ λουτρά, μὴ διαρκοῦντα ἡμίσειαν τοὐλάχιστον ὥραν, δὲν ἔχουν ἄλλην ὠφέλειαν, παρὰ μόνον τὴν ἐκ τῆς καθαριότητος.

Ἡ καταλληλοτέρα ὥρα τοῦ λουτροῦ εἶνε ἀπὸ τῆς 9—11 π. μ., δύο ὥρας τοὐλάχιστον μετὰ τὸ πρόγευμα καὶ ἡ 6 μετὰ μεσημβρίαν, ἤτοι τέσσαρας ὥρας μετὰ τὸ γεῦμα.

Μὲ στόμαχον πλήρη οὐδέποτε πρέπει νὰ λουώμεθα.

Τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ λουτρόν, πρέπει νὰ εἶνε διάθερμον· ἅμα δ' ἐξέλθῃς τοῦ λουτροῦ ἀμέσως νὰ τρίβεσαι μὲ χονδρὰ ὑφάσματα, ν' ἀποξηραίνῃς δὲ πρῶτον τοὺς βραχίονας καὶ τὰ σκέλη, ἔπειτα τὴν ῥάχιν καὶ τὸ στῆθος καὶ τελευταῖον τὴν κεφαλήν.

Μετὰ τὸ λουτρὸν εἰς περίπατος ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν εἶνε λίαν ἀξιοσύστατος, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἤμεθα καλῶς ἐνδεδυμένοι.

Ὅλην ἡμῶν τὴν προσοχὴν πρέπει νὰ ἐφιστῶμεν εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὕδατος. Τὸ πολὺ ψυχρὰ καὶ τὰ πολὺ θερμὰ λουτρὰ βλάπτουν τοὺς γέροντας. Τὰ θερμὰ εἶνε ἐπικίνδυνα, ἐπειδὴ προξενοῦν συμφορήσεις κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στῆθος καὶ δύνανται νὰ ἐπιφέρουν ἀποπληξίας κεραυνοβόλους. Ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνα εἶνε καὶ τὰ ψυχρά, ἐπειδὴ εἰς τὰ τοιαῦτα τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς περιφερείας ῥέει ἀθρόον πρὸς τὸ κέντρον καὶ ὡς ἐκ τούτου εὐκόλως δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἀκαριαῖος θάνατος διὰ τῆς διαρρήξεως καρδιακοῦ τινος ἀνευρύσματος.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ πρόβλημα ὅπερ ἔλυσεν ὁ πνευματικὸς βίος — ὁ μόνος εὐδαίμων βίος — εἶνε ὅτι τὴν ἀπόλαυσιν ἀντικατέστησεν διὰ τῆς ῥεμβώδους ἐπισκοπήσεως.

*

Μὴ οἰκτίρετε τοὺς ῥευματικοὺς γέροντας, ἀλλὰ τοὺς πεπειραμένους νεανίας.

*

Ἡ σοβαρότης εἶνε μυστικὸν τοῦ σώματος ὅπερ καλύπτει πολλάκις τὴν ἔλλειψιν πνεύματος.

ΥΠΟ ΤΟ ΦΕΓΓΟΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

Διήγημα

Ὁ ἀββᾶς Μαρινιὰν ἐδικαιολόγει πληρέστατα τὸ πολεμικὸν ὄνομα ὅπερ ἔφερεν. Ἦτο ἱερεὺς ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἰσχνός, φανατικός, ἐξημμένος πάντοτε ἀλλὰ καὶ λίαν εὐθὺς τὸν χαρακτῆρα. Ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων εἶχε πεποιθήσεις σταθεράς, μὴ ὑποκειμένας εἰς κραδασμούς, ἐφαντάζετο δὲ σπουδαίως ὅτι ἐγνώριζε καθολοκληρίαν τὸν Θεόν, οὗτινος λειτουργὸς ἦν, καὶ ὅτι ἐνεβάθυνεν εἴς τε τὰ σχέδια αὐτοῦ καὶ τὰς θελήσεις καὶ τοὺς σκοπούς.

Συχνακις, ἐνῷ περιεπάτει κατὰ μεγάλα βήματα ὑπὸ τὴν δενδροστοιχίαν τοῦ μικροῦ του ἀγροτικοῦ πρεσβυτερίου, ποικίλαι ἐρωτήσεις συνέβαινε νὰ διεγείρωνται εἰς τὸ πνεῦμα του καὶ ἔλεγεν αἴφνης πρὸς ἑαυτόν: «Διατί τάχα ὁ Θεὸς νὰ ἔκαμε τοῦτο;..» Ἐλάμβανε δὲ ἀμέσως κατὰ διάνοιαν ὁ ἴδιος τὴν θέσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνεζήτει μετ' ἐπιμονῆς τὴν ἀπάντησιν καὶ εὕρισκεν αὐτὴν σχεδὸν πάντοτε. Ἀναμφιβόλως δὲν θὰ ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις θὰ ἠσθάνετο ποτε τὴν ἀναγκην νὰ ψιθυρίσῃ ἐν προσευχῇ ταπεινῆς εὐλαβείας πρὸς τὸν Παντοδύναμον: «Ὡς ἀνεξερεύνητοι αἱ βουλαί σου, Κύριε!» Ἀπεναντίας, ὁ ἀββᾶς Μαρινιὰν ἐλογικεύετο οὕτως: «Εἶμαι ὁ ὑπηρέτης τοῦ Κυρίου, ὀφείλω ἑπομένως νὰ γνωρίζω τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τῶν βουλῶν αὐτοῦ, καί, αν δὲν τὰ γνωρίζω, νὰ τὰ μαντεύω».

Τὰ παντα ἐν τῇ φύσει ἐφαίνοντο αὐτῷ δημιουργηθέντα ἐν σοφίᾳ ἀπολύτῳ καὶ θαυμαστῇ. Τὸ *διατί* καὶ τὸ *διότι* ἰσοζύγουν παντοτε εἰς τὰς σκέψεις του. Τὴν ἡῶ εἶχεν ὁρίσῃ ὁ Κύριος διὰ νὰ καταστήσῃ εὐχάριστον τὴν ἐξέγερσιν εἰς τὴν ζωήν, τὴν ἡμέραν διὰ τὴν ὡρίμανσιν τῶν καρπῶν, τὴν βραχὺν πρὸς πότισμα αὐτῶν. Ἡ ἑσπέρα εἶχε γείνῃ διὰ νὰ προδιαθέτῃ εἰς τὸν ὕπνον. Καὶ ἡ μαύρη νὺξ διὰ νὰ κοιμῶνται καὶ ἀναπαύωνται οἱ ἄνθρωποι. Αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους ἀνταπεκρίνοντο καθ' ὅλα εἰς πάσας τὰς ἀναγκας τῆς γεωργίας. Καὶ οὕτω καθεξῆς. Οὐδέποτε δὲ ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἱερέως ἡ ὑπόνοια ὅτι οὔτε ἡ φύσις οὔτε τὰ φαινομενα αὐτῆς ἔχουν κανένα ἰδιαίτερον ὡρισμένον σκοπόν, παν δὲ τὸ ὑπάρχον ὑπόκειται ἁπλῶς, τυφλῶς καὶ ἀνεξηγήτως, εἰς τὰς τραχείας συνθήκας τῶν ἐποχῶν, τῶν κλιμάτων καὶ τῆς ὕλης.

Ἐξ ἄλλου ὅμως, ὁ ἡμέτερος ἀββᾶς ἐμίσει τὴν γυναῖκα, χωρὶς νὰ συζητῇ περὶ τούτου πρὸς ἑαυτὸν καὶ χωρὶς νὰ ἐρωτᾷ διατί ὑπάρχει, τὴν ἐμίσει ἀσυνειδήτως καὶ τὴν περιεφρόνει ἐξ ἐνστικτου. Συχνακις ἀνεμιμνήσκετο κ' ἐπανελαμ-

βανε τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ: «Τί κοινὸν ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι;», προσέθετε δέ: «Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς εἶνε δυσηρεστημένος δι' αὐτὸ τὸ ἔργον του». Ἡ γυνὴ ἦτο διὰ τὸν ἀββᾶν ἀκριβῶς τὸ ἄρρωστον ὄν, τὸ *δωδεκάκις ἀκάθαρτον παιδίον*, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ ποιητὴς Βινύ. Ἦτο δι' αὐτὸν ὁ πειρασμὸς ὁ παρασύρας τὸν πρῶτον ἄνθρωπον εἰς τὴν πτῶσιν, ἐξακολουθῶν πάντοτε τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον του, τὸ ἀσθενές, τὸ ἐπικίνδυνον, τὸ μυστηριωδῶς ταρασσον πλάσμα. Πολὺ δὲ μᾶλλον τοῦ ἐπὶ ἀπωλείᾳ πλασμένου σώματός των, τὴν ἀγαπῶσαν ψυχὴν των ἤχθαιρε.

Πολλάκις ᾐσθάνθη τὴν στοργὴν των προσκολλωμένην εἰς αὐτόν, καί, μολονότι ἄτρωτος, κατηγανάκτει διὰ τὴν ἀνάγκην αὐτὴν τῆς ἀγάπης ἥτις φρίσσει πάντοτ' ἐν αὐταῖς κ' ἐσκορπίζετο μέχρις αὐτοῦ ἀκόμη.

Κατὰ τὴν γνώμην του, ὁ Θεὸς δὲν ἔπλασε τὴν γυναῖκα εἰμὴ μόνον διὰ νὰ πειράζῃ τὸν ἄνδρα, ὅπως δοκιμάζεται ἡ ἰσχύς του. Δὲν ἔπρεπε κανεὶς νὰ τὴν πλησιάζῃ ἄλλως ἢ θωρακιζόμενος δι' ἀμυντικῶν προφυλάξεων, ἐν τῷ φόβῳ ὃν αἰσθάνεται τις ἀπέναντι μαντευομένης παγίδος. Καὶ ἦτο δι' αὐτόν, πράγματι, προσομοία ὅλως πρὸς παγίδα, μὲ τὰ χείλη της τ' ἀνοικτὰ καὶ τοὺς βραχίονας της τοὺς ἀεὶ τεταμένους πρὸς τὸν ἄνδρα.

Ἐπειείκειάν τινα ᾐσθάνετο μόνον πρὸς τὰς ἀφιερωμένας εἰς τὴν θρησκείαν, ἃς ὁ ὅρκος των καθίστα ἀβλαβεῖς· ἀλλ' ἐν τούτοις, τραχέως ἐφέρετο καὶ πρὸς αὐτὰς ἐπίσης, διότι τὴν ἐνόει ζῶσαν πάντοτε, ἀνακινουμένην εἰς τὸ βάθος τῆς δεσμότιδος καρδίας των, τῆς τεταπεινωμένης ψυχῆς των, αὐτὴν τὴν αἰωνίαν ἀγάπην, ἥτις ἐπτερύγιζεν ἀκόμη πρὸς αὐτόν, καίτοι ἱερέα.

Τὴν διέκρινε τὴν ἀγάπην αὐτὴν εἰς τὰ ὄμματα των τὰ ὑγρανόμενα ἐκ τῆς εὐσπλαγχνίας ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ ὄμματα τῶν ἱερέων, εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἐκστάσεις των ἐν οἷς ὅλον τὸ πάθος τοῦ φύλου των ἀνεμίγνυτο, εἰς τὰς ὁρμ ς τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν λατρείας των, δι' ἃς ὠργίζετο ἀνευρίσκων ἐν αὐταῖς τὴν φλόγα τοῦ γυναικείου ἔρωτος, τοῦ σαρκικοῦ ἔρωτος· τὴν ᾐσθάνετο, τὴν κατηραμένην αὐτὴν ἀγάπην, ἐν τῇ ὑποταγῇ των αὐτῇ τῇ εὐκόλῳ, ἐν τῇ γλυκύτητι τῆς φωνῆς των ὅταν τῷ ὡμίλουν, εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των τοὺς χρυμηλωμένους καὶ εἰς τὰ δάκρυα τῆς ὑπομονῆς δι' ὧν τῷ ἀπεκρίνοντο ὅταν τὰς μετεχειρίζετο ἀποτόμως.

Καὶ ἀπετίνασσε τὸ βάσον του ἐξερχόμενος τῶν θυρῶν τοῦ μοναστηρίου του, καὶ ἔσπευδε, καὶ ἀπήρχετο ἀνοίγων τὰ σκέλη του πλατέα, ὡς νὰ ἔφευγεν ἀπὸ κινδύνου.

Εἶχε μίαν ἀνεψιάν, ἥτις ἔζη μετὰ τῆς μητρός της ἐν γειτονικῷ τινι οἰκήματι. Προσεπάθει δὲ παντοιοτρόπως νὰ τὴν πείσῃ νὰ γείνῃ ἀδελφὴ τοῦ ἐλέους. Ἀλλ' ἡ ἀνεψιὰ ἦτο χαρίεσσα, ζωηρὰ καὶ εἴρων. Ὅταν ὁ ἀββᾶς τὴν συνεβούλευεν, ἐγέλα· καὶ ὅταν ἐθύμωνε μαζί της, ἐρρίπτετο εἰς τὸν τράχηλόν του, τὸν ἐφίλει ὁρμητικῶς, τὸν ἔσφιγγεν ἐπὶ τῆς καρδίας της, ἐνῷ αὐτὸς ἐζήτει ἀκουσίως ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ ἐναγκαλισμοῦ αὐτοῦ, τοῦ παρέχοντος ἐν τούτοις αὐτῷ γλυκείαν τινὰ ἡδονὴν διεγείρουσαν εἰς τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεώς του τὸ συναίσθημα ἐκεῖνο τῆς πατρότητος τὸ ὑπνῶττον ἐν τῇ ψυχῇ παντὸς ἀνθρώπου. Τῇ ὡμίλει περὶ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Θεοῦ του συχνά, περιπατῶν παρ' αὐτῇ, διὰ μέσου τῶν ἀγροτικῶν δρομίσκων. Ἀλλ' ἐκείνη οὔτε τὸν ἤκουε κἂν καὶ ἐκύτταζε τὸν οὐρανόν, τὴν χλόην, τὰ ἄνθη, ἐν προφανεῖ ἀπολαύσει τῆς ὑπάρξεως, ἀναλαμπούσῃ ἐντὸς τῶν ὀμμάτων της. Ἐνίοτε, διακόπτουσα αὐτόν, ἔτρεχεν αἴφνης διὰ νὰ συλλάβῃ κανὲν ἱπτάμενον ἔντομον καὶ ἐπιστρέφουσα ἐκραύγαζε κρατοῦσα αὐτὸ μεταξὺ τῶν δακτύλων της:

— Θεῖε, κύτταξε τί ἔμμορφο ποῦ εἶνε! Μοῦ ἔρχεται νὰ τὸ φιλήσω!...

Καὶ ἡ ἀνάγκη, καὶ ἡ ὄρεξις αὐτή, ἥτις τῆς ἤρχετο, νὰ *φιλήσῃ τὴς πεταλούδαις ἢ τὴς βοελέτταις*, ἀνησύχει, παρώργιζεν, ἐξηρέθιζε τὸν ἱερέα, ἀνευρίσκοντα παλιν ἀκόμη κ' ἐδῶ αὐτὴν τὴν ἀνεκρίζωτον τρυφερότητα τὴν βλαστανουσαν ἀδιαλείπτως ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γυναικός.

Ὡς νὰ προεμαντευε δέ, ἰδοὺ αἴφνης ὅτι μίαν τῶν ἡμερῶν ἡ σύζυγος τοῦ νεωκόρου, ἥτις ἐσυγύριζε τὸ δωμάτιον τοῦ ἀββᾶ, τῷ ἀναγγέλλει μετὰ προφυλάξεως ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνεψιά του ἔχει ἀγαπητικόν.

Ὁ ἀββᾶς Μαρινιὰν ᾐσθάνθη φοβερὰν συγκίνησιν καὶ ἀπέμεινεν ἄρωνος, πνιγόμενος μὲ τὸ πρόσωπον γεμάτον σκοπούνια, διότι ἐξυρίζετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν.

Ὅταν ἐπανεῦρε τὴν δύναμιν τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ ὁμιλεῖν, ἡ πρώτη του δουλειὰ ἦτο νὰ φωνάξῃ:

— Δὲν εἶνε ἀλήθεια!... Μελανία, ψεύδεσαι!...

Ἀλλ' ἡ χωρικὴ ἔβαλε τὸ χέρι της ἐπὶ τῆς καρδίας της:

— Ὁ Θεός ας μὲ κρίνῃ, κύριε ἐφημέριε, αν λέω ψέμματα... Πάει καὶ τὸν βρίσκει κάθε βράδυ ἅμα ποῦ κοιμηθῇ ἡ ἀδελφή σας... Τὴν περιμένει κοντὰ 'ς τὸ ποτάμι... Ἂν θέλετε πηγαίνετε νὰν τοὺς ἰδῆτε, ἀπὸ τὴς δέκα ὡς τὰ μεσάνυχτα...

Ὁ ἀββᾶς ἔπαυσε νὰ ξύῃ τὸ πηγούνιόν του καὶ ἤρχισε νὰ βαδίζῃ βιαίως, ὅπως ἔκαμνε πάντοτε, ὅταν ἐσκέπτετο βαθέως. Ἔπειτα ἠθέλησε νὰ ξαναρχίσῃ τὸ ξύρισμα του, ἔκοψε δὲ τρὶς τὸ δέρμα του, ἀπὸ τὴν μύτην του ἕως τὸ αὐτί του.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμεινεν ἄρωνος, πλήρης ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως. Εἰς τὴν μανίαν του ὡς ἱερέως κατὰ τοῦ ἀνικήτου ἔρωτος προσετίθετο ἡ ἠθικὴ ἔξαψίς του ὡς ἐπέχοντος θέσιν πατρός, κηδεμόνος, ἐπιτρόπου καὶ προδοθέντος. ἐξαπατηθέντος, ἐμπαιχθέντος παρὰ τοῦ παιδίου τούτου, ἡ ἐγωϊστικὴ ἐκείνη λύπη τῶν γονέων εἰς οὓς ἡ κόρη των ἀναγγέλλει ὅτι ἔκαμεν ἤδη, ἐν ἀγνοίᾳ των καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των, τὴν ἐκλογὴν τοῦ συζύγου της.

Μετὰ τὸ δεῖπνόν του, προσεπάθησε ν' ἀναγνώσῃ ὀλίγον ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε καὶ ἐξήφθη ἐπὶ μᾶλλον. Ὅταν δὲ ἤχησεν ἡ δεκάτη ἐπῆρε τὴν ῥάβδον του, φοβερὰν βακτηρίαν ἐκ δρυὸς ἣν μετεχειρίζετο πάντοτε κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἐξόδους του, ὁσάκις ἐπήγαινε νὰ ἰδῇ κανέναν ἄρρωστον. Ἐκύτταξε δὲ ὑπομειδιῶν τὴν γιγαντιαίαν μαγκοῦραν ἣν περιέστρεφεν εἰς ἀπειλητικοὺς κύκλους ἐν τῇ πυγμῇ τῆς στιβαρᾶς χειρός του. Ἔπειτα, αἰφνιδίως, τὴν ἐσήκωσε καὶ τρίζων τὰ ὀδόντιά του τὴν κατέφερεν ἐπὶ καθίσματος ὅπερ θραυσθὲν τὴν ῥάχιν κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου.

Μετὰ τοῦτο, ἤνοιξεν ἀμέσως τὴν θύραν του διὰ νὰ ἐξέλθῃ· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ἐσταμάτησεν ἐκπληκτος πρὸ τῆς λαμπηδόνος θαυμασίου σεληνόφωτος, τοῦ ὁποίου ὅμοιον ποτὲ σχεδὸν δὲν εἶχεν ἴδῃ. Ὡς δὲ ἦτο πεπροικισμένος διὰ πνεύματος ἐξαλλου, ἀναλόγου πως πρὸς τὸ πνεῦμα ὅπερ θὰ εἶχαν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὀνειροπόλοι αὐτοὶ ποιηταί, ᾐσθανθη διὰ μιᾶς ἑαυτὸν ἀφαιρούμενον, συγκινούμενον ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ γαληνιαίας καλλονῆς τῆς ἀμαυρᾶς νυκτός.

Ἐν τῷ μικρῷ κήπῳ του, πλέοντι εἰς κύματα ἡδέος ἠμίφωτος, τὰ δένδρα του διέγραφον ἐν παραταξει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὰς λεπτὰς σκιὰς τῶν μόλις φυλλοστολίστων κλάδων των, ἐνῷ τὸ κολοσσαῖον αἰγόκλημα τὸ ἀναρριχώμενον τὸν τοῖχον τῆς οἰκίας του ἀνέδιδεν ὡς ἐκπνοὰς θελκτικὰς καὶ οἰονεὶ σακχαρώδεις τὴν γλυκύτητα, μετέδιδεν ἔλεγες ὡς εὐώδη τινὰ ζωὴν εἰς ὅλην τὴν περὶζ ἀπλουμένην χλιαρὰν ἑσπέραν.

Ὁ ἀββᾶς ἤρχισε ν' ἀναπνέῃ βαθέως καταπίνων τὸν ἀέρα, ὡς οἱ μέθυσοι τὸ κρασί, νὰ προχωρῇ κατὰ βραδέα βήματα, μαγευμένος, ἀποθαυμάζων, λησμονῶν σχεδὸν τὴν ἀνεψιάν του.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐσταμάτησε διὰ νὰ θεωρήσῃ τὴν πεδιάδα, λουομένην ὅλην εἰς τὸ θωπευτικὸν αὐτὸ φῶς, βυθισμένην εἰς τὸ μειλίχιον τοῦτο καὶ λιπόθυμον γόητρον τῶν ἡσύχων νυκτῶν. Οἱ βάτραχοι ἔβαλλον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διὰ μέσου τῆς ἐκτάσεως τὴν βραχεῖαν καὶ μεταλλικὴν αὐτῶν κραυγὴν καὶ μακρὰν ἀηδόνες μονήρεις ἐμίγνυον εἰς τὰ θέλγητρα τῆς σελληναίας αὐτῆς φωταυγείας τῆς διακεκομμένης ᾠδῆς των, τῆς εἰς ὀνειροπολήματα προκαλούσης χωρὶς νὰ διεγείρῃ εἰς σκέψεις, τὴν ὡς διὰ νὰ συνοδεύῃ νομίζεις φιλήματα πλασθεῖσαν λεπτὴν καὶ παλλομένην ἀπήχησιν. Καὶ ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ βαδίζῃ, λιποψυχῶν, χωρὶς νὰ ἐννοῇ διατί. Ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὡς ἐξασθενήσαντα, ὡς ἐξανληθέντα ἀπροσδοκήτως διαμιᾶς. Καὶ ἐπεθύμει νὰ καθήσῃ, νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ, νὰ ἐξακολουθήσῃ θεωρῶν ἐπ' ἄπειρον, θαυμάζων τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἔργοις του.

Κατω ἐκεῖ, ἀκολουθοῦσα τὰς στροφὰς τοῦ μικροῦ ποταμοῦ, μακρὰ γραμμὴ αἰγείρων εἵρπεν. Ὁμίχλη ἐλαφρά, ὡς ἐκ λευκῶν ἀτμῶν οὓς αἱ ἀκτῖνες τῆς σελήνης διεπέρων, ἠργύρουν, κατηύγαζον, ἐκρέματο γύρω καὶ ὑπεράνω τῶν ὀχθῶν καὶ περιέβαλλε τὸ ἑλικοειδὲς ῥεῖθρον τοῦ νεροῦ ὡς δι' ἀερώδους καὶ διαφανοῦς γαζης.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἅπαξ ἔτι ἐσταμάτησε, συνεχόμενος μέχρι τῶν ἐνδοτάτων τῆς ψυχῆς του ἐξ ἀκατασχέτου συγκινήσεως, ἀκαταπαύστως αὐξανούσης.

Ἀόριστός τις ἀνησυχία, ὡς ἐνδοιασμός τις εἰσέβαλλεν ἐν αὐτῷ, ἀμφιβολία τις ἤρχισε νὰ τὸν καταλαμβανῇ, αἱ ἐρωτήσεις αἵτινες πολλάκις ἀνεκοινοῦντο εἰς τὸ πνεῦμά του ᾐσθάνετο ὡς νὰ ἐγεννῶντο παλιν τὴν στιγμὴν ταύτην.

Διατί ἆρά γε ὁ Θεὸς νὰ ἐδημιούργησε πάντα ταῦτα;

Ἀφοῦ ἡ νὺξ ἦτο ὡρισμένη διὰ τὸν ὕπνον, διὰ τὴν ἀμεριμνησίαν, διὰ τὴν ἀνάπαυσιν, διὰ τὴν λήθην τοῦ παντός, διατί νὰ τὴν κάμῃ ὡραιοτέραν τῆς ἡμέρας, γλυκυτέραν τῆς ἡοῦς, χαριεστέραν τῆς ἑσπέρας, καὶ διατί τὸ βραδυποροῦν καὶ γοητευτικὸν αὐτὸ ἄστρον, τὸ ποιητικώτερον τοῦ ἡλίου, ἤρχετο νὰ διαυγάσῃ τὰ σκότη μὲ τὸ ἤρεμον φέγγος του, τὸ φαινόμενον ὡς νὰ ἐτάχθη ἐπίτηδες θὰ ἐνόμιζες, διὰ πᾶν ὅ,τι αἰθέριον καὶ μυστηριῶδες, θὰ προσεβάλλετο ἴσως ἐκτιθέμενον εἰς τὴν τραχεῖαν τῆς ἡμέρας λάμψιν;

Διατί τὸ καλλιφωνότερον τῶν ψαλλόντων πτηνῶν δὲν ἐκοιμᾶτο καὶ αὐτὸ ὅπως τὰ ἄλλα ἀλλ' ἀνέμενε τὴν ἐξεγείρουσαν τοὺς πόθους σκιὰν αὐτὴν τῆς ἑσπέρας διὰ νὰ ῥίψῃ ἀνὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ περιπαθοῦς του ᾄσματος τοὺς ταράσσοντας τόνους;

Διατί ἆρά γε αὐτὸ τὸ ἐπὶ τοῦ σιγῶντος κόσμου ἐρριμμένον ἠμίφως;... Διατί τῆς καρδίας οἱ ῥιγκασμοὶ οὗτοι, καὶ τῆς ψυχῆς αὕτη ἡ συγκίνησις, καὶ τῆς σαρκὸς ἡ ἔκλυσις αὐτή;...

Διατί τάχα ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν καλλονῶν τούτων, ἃς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔβλεπον, χωμένοι ὄντες εἰς τὰς κλίνας των;

Διὰ ποῖον ἦτο προωρισμένον τὸ ἔξοχον αὐτὸ θέαμα, ἡ μαγεία αὕτη, ἡ πλήμμυρα αὐτὴ τῆς ποιήσεως ἡ καταλειβομένη ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς;...

Καὶ ὁ ἀββᾶς δὲν ἐνόει τίποτε, δὲν εὕρισκε τί νὰ ἀπαντήσῃ.

Ἀλλ' ἰδού, ἐκεῖ κάτω, παρὰ τὴν ἄκραν τοῦ λειμῶνος, ὑπὸ τὴν θολίαν τῶν ἐν τῇ διαφεγγεῖ ὁμίχλῃ λουομένων δένδρων, δύο σκιαὶ ἀνεφάνησαν, παραπλεύρως βαίνουσαι.

Ἡ μία, ἡ τοῦ ἀνδρός, ἦτο ὑψηλοτέρα. Ἐκράτει τὴν φίλην του ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ διὰ τοῦ βραχίονος καὶ κατὰ διαλείμματα τὴν ἐφίλει ἐπὶ τοῦ μετώπου. Καὶ τὸ ἄψυχον τοπεῖον ἐφάνη ὡς ζωογονηθὲν αἰφνιδίως καὶ ὡς περιβάλλον αὐτούς, οἷον πλαίσιον θεῖον γενόμενον ἐπίτηδες δι' αὐτούς. Καὶ ἐφαίνοντο ἀμφότεροι ἓν μόνον ὄν, τὸ ὂν δι' ὃ ἦτο προωρισμένη ἡ νύξ αὕτη ἡ σιωπηλὴ καὶ ἤρεμος. Καὶ ἤρχοντο πρὸς τὸν ἱερέα ὡς ζῶσα ἀπόκρισις, ἡ ἀπόκρισις ἣν ὁ Κύριός του ἔρριπτεν εἰς τὰς ἀπορίας του.

Ἐκεῖνος ἀπέμεινεν ὄρθιος, μὲ τὴν καρδίαν πάλλουσαν, καταταραγμένος, νομίζων ὅτι ἔβλεπε σκηνήν τινα ἐκ τῆς Βίβλου, τοὺς ἔρωτας τῆς Ρούθ μετὰ τοῦ Βοὸζ ὡς εἰπεῖν, τὴν τέλεσιν βουλῆς τινος τοῦ Ὑψίστου ἐν τῷ μέσῳ τινὸς τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων σκηνογραφιῶν περὶ ὧν λαλοῦσιν αἱ Γραφαί. Ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἤρχισαν νὰ πτερυγίζουν καὶ νὰ βομβοῦν οἱ ψαλμοὶ τοῦ Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων, αἱ φλογεραὶ τοῦ ἔρωτος κραυγαί, αἱ σαρκικαὶ ἐπικλήσεις, ἡ ἔκφρων ποίησις τῆς στοργῆς ἡ ἐκθερμαίνουσα ὅλον τὸ ποίημα αὐτό, τὸ ἐξ ἀγάπης διάπυρον...

Καὶ ἔλεγε πρὸς ἑαυτόν: Ὁ Θεὸς ἴσως ἐκαμεν αὐτὰς τὰς νύκτας διὰ νὰ ἐξιδανικεύσῃ τοὺς ἔρωτας τῶν ἀνθρώπων. . . »

Καὶ ὠπισθοχώρει πρὸ τοῦ ζεύγους αὐτοῦ, ὅπερ ἀντήλλασε φιλήματα ἐνῷ ἐβάδιζε παντοτε. Δὲν ἐτόλμα νὰ κάμῃ τὸ παραμικρὸν κίνημα. Καὶ ἦτο ἡ ἀνεψιά του ἐν τούτοις, ἡ ἀνεψιά του τὸ ἕτερον τῶν δύο αὐτῶν ὄντων, ἡ ἀνεψιά του ἥτις ἐφιλεῖτο καὶ ἀντεφίλει οὕτω πρὸ αὐτοῦ! Ἀλλ' ὁ ἱερεὺς ἠρώτα ἤδη ἑαυτὸν μὴ καὶ τὸ ἐλάχιστον κίνημα αν ἔκαμνε, δὲν θὰ ἦτο ὕβρις πρὸς τὸν Θεόν. Διότι, προδήλως, δὲν ἐπέτρεπε λοιπὸν τὸν ἔρωτα αὐτὸν ὁ Θεός, ἀφοῦ ἐφρόντιζε καταφανῶς νὰ τὸν περιβάλῃ διὰ τόσης μαγείας;. . .

Καὶ ὁ ἀββᾶς ἐτράπη εἰς φυγήν. φρενήρης, κατησχυμένος σχεδόν, ὡς νὰ εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τέμενος, ἐν ᾧ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἔμβῃ.

(Guy de Maupassant) **Μ.**

Ὅταν ὑπέροχός τις νοῦς πλανᾶται, ἡ πλάνη του ἔχει καὶ αὐτή τι τὸ ὑπέροχον· δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὰς πλάνας τῶν μωρῶν καὶ τῶν στενοκεφάλων.

*

Ἄνθρωπος ἀνήθικος ἐπαγγελλόμενος τὸν ἠθικοδιδάσκαλον εἶνε ληστὴς μετημφιεσμένος εἰς χωροφύλακα. Ἡ μόνη του ἐπιθυμία εἶνε νὰ μὴ ὑπάρχουν παρὰ μόνον ἠθικοὶ ἄνθρωποι καὶ *αὐτός!* διὰ νὰ τοὺς ἐκμεταλλεύεται.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΜΠΕΣΣΑ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ.

Ἐν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ γερμανικοῦ περιοδικοῦ Ἀλλοδαπῆς (Ausland), ἐδημοσιεύθη ἡ κατωτέρω περιγραφὴ ἀλβανικῶν ἐθίμων, ἣν ἐκρίναμεν ἀξίαν μεταφράσεως πρὸ πάντων διὰ τὴν περίεργον ὁμοιότητα τούτων πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων Μανιατῶν. Ἡ υἱοθεσία τοῦ φονέως ὑπὸ τῆς συγχωρούσης τοῦτον οἰκογενείας τοῦ φονευθέντος εἶναι καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν τύπων τῆς συγγνώμης σχεδὸν ἀπαράλλακτος πρὸς τὸ λεγόμενον ψυχικὸν τῶν Μανιατῶν, ἤτοι τὴν διὰ τῆς εἰσποιήσεως τοῦ φονέως εἰς τὸν οἶκον τοῦ φονευθέντος ἐπισφράγισιν τῆς συνδιαλλαγῆς τῶν ἀντιμαχομένων οἰκογενειῶν.

Οἱ Ἀλβανοί, λέγει ὁ γερμανὸς συγγραφεύς, συνειθίζουσι νὰ τρέφωσιν ἄρρενας χῆνας εἰς χηνομαχίας, ὡς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔτρεφον ἀλεκτρυόνας καὶ ὄρτυγας εἰς ἀλεκτρυονομαχίας καὶ ὀρτυγομαχίας. Διὰ διαφόρων ἐρεθιστικῶν χόρτων καθιστῶσι τοὺς χῆνας τούτους θυμοειδεῖς καὶ μαχίμους, ὅστις δὲ προπαρασκευάσῃ καταλλήλως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χῆνα παραγγέλλει εἰς κήρυκα νὰ διαλαλήσῃ ἀνὰ τὰς ῥύμας τοῦ χωρίου ταῦτα: « Ὅποιος ἔχει χῆνα καλόν, ἂς τὸν φέρῃ μαζί του διὰ νὰ τοὺς βάλλωμεν εἰς τὸ ἀλώνι νὰ πιασθοῦν ». Περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους διελάλησεν ὁ κήρυξ ἐν τῷ χωρίῳ Κάτω Ῥόγκιζα τοιαύτην τινὰ πρόκλησιν. Καὶ ταύτην ἀκούσας εὔπορός τις Ἀλβανὸς παρέλαβε τὸν χῆνά του καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀγῶνος. Ἐκεῖ δ' ἐπερίμενεν αὐτὸν ὁ ἀντίπαλος ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ ἑκατοντάδος ἄλλων θεατῶν. Ὁ περὶ πάντων ἀγών, ἐπὶ δίωρον παραταθείς, ἔμενεν ἀμφίρροπος· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ ἕτερος τῶν χηνῶν ἐφάνη προδήλως ὅτι ἔμελλε νὰ καταβληθῇ. Ὁ κύριός του ἐπεχείρησε νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἐμποδίσθη ὅμως ὑπὸ τοῦ κυρίου τοῦ νικητοῦ χηνός· ὀργισθεὶς δ' ἐκεῖνος ἔσυρεν ἐκ τῆς ζώνης τὴν πιστόλαν του καὶ πυροβολήσας τὸν ἀντίπαλόν του, τὸν ἐφόνευσεν. Ὁ φονεὺς ἐτράπη εἰς φυγὴν εἰς τὰ ὄρη, ὅπου παραχρῆμα κατεδίωξαν αὐτὸν οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος. Ἡ δίωξις διήρκεσε πολλὰς ὥρας· ἐπὶ τέλους ὁ ἐγκληματίας, κατιδὼν ὅτι ἡ σωτηρία του ἦτο ἀδύνατος, διηυθύνθη πρὸς τὸ χωρίον καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θύματός του.

Εἰς τὴν αἴθουσαν ἔκειτο ὁ νεκρὸς τοῦ Ἄσσου καὶ παρ' αὐτὸν ἐκάθητο ἡ γηραιὰ μήτηρ αὐτοῦ, μοιρολογοῦσα καὶ κοπτομένη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ της. Ὁ φονεὺς ἀπέθηκε τὸ ὅπλον του εἰς μίαν γωνίαν καὶ εἶπε.

« Εἶμαι 'ς τὸ σπίτι σου, βοήθα με καὶ καὶ δός μου μπέσσα, γιατὶ μὲ κυνηγοῦν νὰ μὲ σκοτώσουν».

Τοὺς δὲ λόγους τούτους ἐπανέλαβε πολλάκις, μέχρις ὅτου ἡ γραῖα οἰκοδέσποινα συγκατετέθη νὰ δώσῃ τὴν μπέσσαν. Ὅτε δ' οἱ διῶκται ἐπλησίασαν εἰς τὴν οἰκίαν, ἡ μήτηρ τοῦ νεκροῦ Ἄσσου ἔστη εἰς τὸ κατώφλιον καὶ ἔκαμε σημεῖον μὲ τὸ μανδήλιόν της ὅτι δὲν ἐπετρέπετο ἡ εἴσοδος. Οἱ διῶκται διεσκορπίσθησαν καὶ μόνος ἔμεινεν εἰς τὴν αὐλὴν ὁ πατὴρ τοῦ φονευθέντος· ὅτε δὲ πάντες ἀπεμακρύνθησαν

εἰς ἱκανὸν διάστημα, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, καὶ εἶδε καθήμενον πλησίον τῆς γραίας τὸν φονέα τοῦ υἱοῦ του.

« Ἔβγα ἔξω, τὸν ἐπῆρα ἀπάνω εἰς τὸν ὅρκον μου » εἶπεν ἡ μήτηρ τοῦ Ἄσσου πρὸς τὸν σύζυγόν της.

Ὁ γέρων οὐδὲν ἀντέλεξεν, ἀλλ' ἀποθέσας τὸ ὅπλον του εἰς τὴν γωνίαν, ἠσπάσθη τὸ ψυχρὸν μέτωπον τοῦ υἱοῦ του καὶ ἐξῆλθεν, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς ταφῆς. Ἡ δὲ γραῖα λαβοῦσα ἐκ τῆς χειρὸς τὸν ἱκέτην τὸν ἔφερεν εἰς τὰ ὄρη καὶ ὅτε ἔφθασαν εἰς τόπον ἀσφαλῆ τῷ εἶπεν:

« Ἐδῶ τελειώνει ἡ μπέσσα μου. Κύτταξε τώρα νὰ γλυτώσῃς ὅπως μπορῇς. »

Ὅταν τελειώσῃ ἡ μπέσσα, ἀρχίζει ἡ ἐκδίκησις. Ὅσον δὲ μεγαλητέραν δίψαν ἐκδικήσεως αἰσθάνονται οἱ συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος, τόσον δραστηριώτεραι εἶναι ἀφ' ἑτέρου αἱ ἐνέργειαι τῶν συγγενῶν τοῦ φονέως περὶ συνδιαλλαγῆς. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε δύο ὁλοκλήρους μῆνας.

Τέλος ἡμέραν τινὰ συνῆλθον ἅπαντες οἱ οἰκεῖοι τοῦ φονέως καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἱκετεύσωσι τὸν πατέρα τοῦ νεκροῦ νὰ χαρίσῃ τὸ αἷμα εἰς τὸν φονέα. Ἐξεκίνησαν λοιπὸν ὅλοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἵνα μεταβῶσιν εἰς τοῦ πατρὸς τοῦ Ἄσσου. Προεπορεύετο δὲ ὁ φονεύς, τὴν κεφαλὴν ἔχων τυλιγμένην μὲ μανδήλιον, καὶ κρεμασμένον ἐκ τοῦ λαιμοῦ μὲ τὸ στόμιον πρὸς τὰ κάτω τὸ ὅπλον, τὸ ὄργανον τοῦ φόνου. Ὀπισθεν τοῦ φονέως ἐβαδίζον δύο τῶν φίλων του, καὶ μετ' αὐτοὺς ἠκολούθει ἡ οἰκογενειακὴ συνοδεία. Πλησιάσαντες δ' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐκδικητοῦ ἤρχισαν πάντες νὰ κραυγάζωσιν ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος. « Ἀμάν! ἀμάν! » Αἱ ἱκετήριοι κραυγαὶ ἐξηκολούθησαν μέχρι τῆς μεσημβρίας, μέχρις ὅτου ἀπεφάσισαν οἱ ἐχθροὶ νὰ δώσωσι συγγνώμην. Ἐξῆλθε λοιπὸν ὁ γέρων τοῦ φονευθέντος πατὴρ καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν ὁμιλον τῶν ἱκετῶν. Ὁ φονεὺς ἐγονάτισεν ἐνώπιόν του, παραδίδων εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν ζωήν του, πάντες δ' οἱ παριστάμενοι ἐπανελάβανον τὰ Ἀμάν! ἀμάν! ὁ γέρων λαβὼν τὸ ὅπλον τοῦ φονέως τὸ ἔρριξεν εἰς τὸν ἀέρα, ἔλυσε τὸ καλύπτον τὴν κεφαλήν του μανδήλιον καὶ τὸν ἐφίλησεν, δεικνύων οὕτω, ὅτι τὸν συγχωρεῖ. Ἔπειτα ἐφίλησε κατὰ σειρὰν καὶ ὅλους τοὺς ἄρρενας συγγενεῖς τοῦ φονέως, καὶ λαβὼν τοῦτον ἐκ τῆς χειρὸς τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου παρεγώρησεν αὐτῷ τὴν θέσιν τοῦ φονευθέντος υἱοῦ του. Ἐπερατώθη δ' ἡ τελετὴ διὰ συμποσίου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς παρατεθέντος καὶ διαρκέσαντος τρεῖς ὅλας ἡμέρας.

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Οἱ ἐν Λονδίνῳ βιβλιοπῶλαι Longmans ἠγόρασαν τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδόσεως τῆς περιγραφῆς τοῦ εἰς Γροιλανδίαν πλοῦ παρὰ τοῦ συγγραφέως Nansen ἀντὶ 1500 λιρῶν στερλινῶν. Ἡ τιμὴ αὕτη καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἡ ἀμοιβὴ τῶν συγγραφέων εἶναι ὑπέρογκος, θεωρεῖται οὐχὶ ἐκ τῶν συνήθων.

— Ἐπειδὴ ἡ Γαλλικὴ Βουλὴ δὲν ἐνέκρινε τὴν ἐκ 550 χιλ. φράγκων πίστωσιν πρὸς ἀγορὰν τῆς εἰκόνος τοῦ Μίλλὲ «Angelus» ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν γαλλικῶν μουσείων εἰς ὃν κατεκυρώθη ἡ εἰκὼν αὕτη ἐδήλωσεν εἰς τὴν συναγωνισθεῖσαν ἐν τῇ δημοπρασίᾳ Ἀμερικανικὴν ἑταιρίαν τῶν καλῶν τεχνῶν ὅτι ὁ πίναξ τοῦ διασήμου ζωγράφου εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς.

— Ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Παρισίοις ὑπέστη ἐπ' ἐσχάτων λίαν εὐδοκίμως ἐξετάσεις ἐπὶ καθηγεσίᾳ εἰς τὴν τουρκικὴν καὶ τὴν περσικὴν γλῶσσαν νεᾶνίς τις, Παλβοτιὲ ὀνόματι. Τὰ παρισινὰ φύλλα γράφουσιν ὅτι εἶναι αὕτη ἡ πρώτη γυνή, ἡ ἀποφασίσασα ν' ἀσχοληθῇ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν δυσκολωτάτων ἐκείνων ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

— Παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ Quantin ἐν Παρισίοις ἐξεδόθη τόμος περιέχων δύο ἀνέκδοτα δράματα τοῦ Οὐγκώ. Ἀλλ' ἐν ᾧ ζῶντος τοῦ ποιητοῦ ἡ ἔκδοσις καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἔργου αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς μέγα φιλολογικὸν συμβάν, τὰ δύο ταῦτα νέα δράματά του παρῆλθον σχεδὸν ἀπαρατήρητα. Ἡ τοιαύτη ἀδιαφορία τοῦ κοινοῦ δὲν εἶναι ὅλως παράλογος, οὐδὲ προέρχεται ἐξ αἰσθήματος ἀψικορίας· μᾶλλον δὲ φαίνεται ὅτι τὰ δράματα ταῦτα οὐδαμῶς πληροῦσι τὰς προσδοκίας ἃς διεγείρει ἔργον οἱονδήποτε τοῦ Οὐγκώ. Τὸ ἓν τούτων, Amy Robsart ἐπιγραφόμενον, ἔχει μὲν ὑπόθεσιν εἰλημμένην ἐκ μυθιστορήματός τινος τοῦ Βάλτερ Σκώτ, ἐποιήθη δὲ πρὸ τοῦ 1829· διδαχθὲν δ' ἀπὸ σκηνῆς ἀπέτυχε· ὁ ποιητὴς δὲν ἐθεώρησεν ἴσως ἄδικον τὴν κρίσιν τῶν θεατῶν, ἀφ' οὗ δὲν ἐνέκρινε νὰ ἐκκαλέσῃ αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ δημοσιεύων τὸ ἔργον του. Τὸ ὁ ἕτερον τῶν δραμάτων, οἱ Δίδυμοι (Les Jumeaux) ὑπόθεσιν ἔχει τὴν ἱστορίαν τοῦ σιδηροῦ προσωπείου, ἐποιήθη δὲ τῷ 1839· καὶ ἔχει μέν τινας δραματικωτάτας σκηνάς, ἀλλ' εἶναι ἀτελὲς διότι ἐλλείπουσιν αἱ δύο τελευταῖαι πράξεις καὶ μέγα μέρος τῆς τρίτης.

— Σπανίαν οἰκογενειακὴν ἑορτὴν ἑόρτασε κατ' αὐτὰς ἀνδρόγυνόν τι ἐν Βιέννῃ. Καθ' ἣν ἡμέραν ἐτέλει τὴν πεντηκοντατετηρίδα τῶν γάμων του, τοὺς χρυσοῦς καλουμένους γάμους, ἡ πρεσβυτέρα θυγάτηρ τῶν ὑπερεβδομηκοντούτων συζύγων μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐτέλουν τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῶν γάμων των, τοὺς ἀργυροῦς γάμους, καὶ ἡ κόρη ταύτης ἐνυμφεύετο. Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, ἐν τῷ ὁποίῳ ηὐλογήθησαν οἱ γάμοι τῆς ἐγγονῆς καὶ θυγατρὸς τῶν πανηγυριζόντων ἀνδρογύνων, ἀνενεώθησαν δι' ἱεροτελεστιας κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθιμον καὶ οἱ γάμοι τῶν πρεσβυτῶν γονέων καὶ παππων.

— Ἐμπορικός τις οἶκος ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς ἔπεμψεν ἐπ' ἐσχάτων εἰς Ἰαπωνίαν φορτίον ὅλον κρινολίνων. Τὸν παλαιωθέντα ἐν Εὐρώπῃ συρμὸν ἐσοφίσθησαν οἱ Ἰαπωνοὶ νὰ χρησιμοποιήσωσι κατὰ τρόπον παράδοξον καὶ παντελῶς διάφορον τοῦ ἀρχικοῦ προορισμοῦ του. Διὰ τῆς προσθήκης ὀλίγου ὑφάσματος καὶ μιᾶς ῥάβδου μετεποίησαν τὰ κρινολίνα εἰς ἀλεξήλια καὶ ἀνεξίβροχα, ἀπὸ τὰ τεράστια ἐκεῖνα τὰ συνήθη ἐν ταῖς συνικαῖς καὶ ταῖς ἰαπωνικαῖς χώραις.

— Ἐν Καινιγσβέργῃ τῆς Πρωσσίας ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια ἐμπορικοῦ μουσείου ἠλέκτρων· τὸ κατάστημα τοῦτο κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς συστάσεώς του εἶχεν ἐκτεθειμένας πρὸς πώλησιν τριακοντα-

κισχίλια τεμάχια ἠλέκτρων, ὧν ἄλλα μὲν ἔχουσιν ἐπιστημονικήν, ἄλλα δὲ μόνον ἐμπορικὴν ἀξίαν.

— Καθ' ἃ γράφουσιν ἐκ Ῥώμης πρὸς τὴν Πολιτικὴν ἀνταπόκρισιν τῆς Βιέννης, ὁ Πάπας καθ' ἑκάστην σχεδὸν διημερεύει ἐν τῇ Λέσχῃ Πίου τοῦ Δ', ᾠκοδομημένῃ ἐν τοῖς κήποις τοῦ Βατικανοῦ. Μεταβαίνων ἐκεῖ ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, ἀποχωρεῖ μετὰ τὴν δύσιν αὐτοῦ. Ὁ Πάπας εἶναι μὲν εὔθυμος ἀλλὰ καταπεπονημένος σωματικῶς, ἡ δὲ ὑγεία του δεῖται πολλῶν προφυλάξεων. Ἡ μνημονευθεῖσα λέσχη ἀνεκαινίσθη ἐπ' ἐσχάτων, εἶναι δὲ πολυτελέστατα ἐσκευασμένη· τὰ ἔξοδα τῆς ἀνακαινίσεως ἑνὸς μόνου δωματίου ἀνῆλθον εἰς 100,000 φράγκων.

— Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων δώρων, ἅτινα ἔλαβεν ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως συναριθμεῖται καὶ πυξὶς ἐκ σανταλίνου ξύλου, περικλείουσα λαμπρὰν τυπωμένην ἱστορίαν τοῦ Πύργου τῆς Σιγῆς, δῶρον δύο Παρσῶν. Ὁ Πύργος τῆς Σιγῆς, οὐ ὁμοίωμα ἐν μικρῷ εἶναι ἐκτεθειμένον ἐν τῇ ἐκθέσει, κείμενος οὐ μακρὰν τῆς Βομβάης, εἶναι τὸ κοιμητήριον τῶν ἐν Ἰνδικῇ Παρσῶν ἢ Πυρολατρῶν, οἵτινες δὲν θάπτουσι τοὺς νεκρούς των, ἀλλὰ τοὺς ἐκθέτουσιν ἐν τῷ πύργῳ βορὰν εἰς τὰ ὄρνεα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΔΟΞΟΣ ΟΦΕΟΠΑΓΙΣ

Τὴν εἴδησιν δημοσιεύουσιν ἀμερικανικὰ φύλλα καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς δύναται νὰ ἐγγυηθῇ περὶ τῆς ἀκριβείας αὐτῆς. Τεράστιος ὄφις ἐξεγερθεὶς τῆς χειμερίας νάρκης ἐξῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν λείας· καθ' ὁδὸν εὗρεν ἕνα ἀγούτην (τρωκτικὸν ζῷον τοῦ γένους τῶν δασυπρώκτων), τὸν ὁποῖον κατὰ τὸ σύστημα τῶν μεγάλων ὄφεων κατέπιεν ἀκέραιον. Μὴ κορεσθεὶς ὅμως ἐκ τῆς ἀνεπαρκοῦς ταύτης τροφῆς ἐξηκολούθησε βραδέως τὸν δρόμον του πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς. Φθάσας δὲ πρό τινος φράκτου προσεπάθησε νὰ διέλθῃ διὰ τῶν κιγκλίδων αὐτοῦ καὶ κατώρθωσε νὰ ἐμβάσῃ τὸ σῶμά του, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ μέρους ὅπου ἦτο τὸ καταποθὲν ζῷον, διότι ἕνεκα τῆς ἐξογκώσεως τῆς κοιλίας δὲν ἐχώρει νὰ περάσῃ ὅλον. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ εὑρισκόμενος ὁ ὄφις βλέπει πλησίον ἄλλον ἀγούτην, καὶ μὴ ἀναλογισθεὶς τὰς συνεπείας τῆς ἀπληστίας του κατέπιε καὶ ἐκεῖνον. Ἤδη ὅμως, ἐξογκωθέντος καὶ τοῦ ἐντὸς τοῦ φραγμοῦ μέρους τοῦ σώματός του, δὲν ἠδύνατο οὔτε ἐμπρὸς νὰ κινηθῇ, οὔτε νὰ ὀπισθοχωρήσῃ· καὶ εἰς τοιαύτην στενόχωρον θέσιν εὑρόντες αὐτὸν ἄνθρωποί τινες τὸν ἀπετελείωσαν μετὰ μεγάλης εὐκολίας.

ΚΑΠΝΙΖΟΥΣΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Συχνάκις βεβαίως αἱ πεπολιτισμέναι γυναῖκες παραβαίνουσι τὸ παράγγελμα τὸ διδάσκον ὅτι ἄριστα εὐωδιάζει μόνη ἡ μὴ ἀλειφομένη μὲ μύρα γυνή· ἀλλ' ὅσην καὶ ἂν κάμωσι κατάχρησιν τῆς μυρεψικῆς τέχνης οὐδέποτε θὰ δυνηθῶσι νὰ φθάσωσι κατὰ τὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν ὀξύτητα τῶν ὀσμῶν τὰς βαρβάρους ὀμοφύλους των τοῦ ἐν Ἀφρικῇ Σουδάν. Αἱ ἐκεῖ γυναῖκες καπνίζονται κυριολεκτικῶς καὶ ἀπὸ μακρᾶς ἀποστάσεως αἰσθάνεταί τις τὴν προσέγγισίν των, ἂν ἔχουσι καλλωπισθῇ ἀρτίως. Ἐκ φύσεως ἔχουσαι ἰσχυρὰ νεῦρα, εὐκολώτατα δ' εὑρίσκουσαι ἀρωματικὰς οὐσίας, ὁποίας ἀφθονωτάτας παράγει ἡ χώρα των, ὑποβάλλουσιν ἑαυτὰς ἅπαξ καθ' ἑβδομάδα εἰς τακτικὸν καὶ παρατεταμένον κάπνισμα. Παρ' ἑκάστην καλύβην εἶναι ἐσκαμμένος βόθρος, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τοῦ σκοποῦ του δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν καλλωπιστικόν, ἔχων βάθος μὲν 30 ὑφεκατομέτρων περίπου, διάμετρον δὲ 25. Ἐν αὐτῷ θέτουσιν ἀνημμένους ἄνθρακας, ἐφ' ὧν ῥίπτουσι κανέλλαν, γαρύφαλλα, λίβανον, μύρραν, σανταλίνον ξύλον καὶ ἄλλα ἀρωματικὰ ξύλα. Κάθεται δ' ἑκάστη γυνὴ ἡμίγυμνος παρὰ τὸ βόθρον, σκεπάζουσα διὰ σινδόνος καὶ τοῦτον καὶ ἑαυτήν, ὅπως μὴ ἀπολεσθῇ οὐδ' ἐλάχιστον μόριον τοῦ πολυτίμου καπνοῦ. Ἀφ' οὗ μείνῃ οὕτως ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας καὶ πλέον, ἀποχωρεῖ περιρρεομένη ὑπὸ ἱδρῶτος καὶ σχεδὸν ἡμίψυχος, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς καπνισμένη.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΩΝ

Ἐν Καστελλορίζῳ.

[Ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς δημωδῶν ἀσμάτων τοῦ κ. Λ. Διαμαντάρη].

Ὡσὰν τὴν ἡμερη στουδὴ π' ἀπλώθει 'ς τὸ χωράφι,
τσὰ νὰ γεμίσῃ πλώρη σας σφουγγάριν τσαὶ μελάθι.
Τώρα 'ναιμ Μᾶς, τώρ' ἄνοιξι, τώρα 'ναιν καλουτσαίρι,
τώρα τὰ σφουγγαρόπουλα θὰ πᾶν ναυροῦν τὴ ξέρῃ.
Ἐδ' ἀγαπῶ τὸ σφουγγαρᾶν τὸθ θάλασσοβρεμένο,
ποῦ 'ν' ἀφ' τὸ τοῦμα δροσερός, τσ' ἀφ' τὸ κουπὶ 'δρωμένος.
Βρὲ σφουγγαρᾶ περίχαρε τσουνούργιον περιβόλι,
ποῦ δὲ σὲ λείπουν αἱ χαραῖς σειμῶναν καλουτσαίρι.
Τοῦ σφουγγαρᾶ τὸ μαιδὶ 'ς τὴν ἄκραν γιαῖμαν ἔσαι,
τσ' ὁποιος 'μιλᾷ γιὰ λλόου του μεάλον κρῖμαν ἔσει.
Νὰ μουν τὸ σκαντιλάτσι σου τ' ἀπόσιν τοῦ λαιμοῦ σου,
τσαὶ σὰθ θὰ δίῃς ἀραπιὰν ἐ Παναγιὰ μαζί σου.
Νὰ χαμηλώναν τὰ βουνὰ νὰ 'θώρουν τὴν Μαντρούχα.
νὲ 'θώρουν τσαὶ τὸ σφουγγαρᾶ μὲ τὰ βρεμμένα ροῦχα.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Ὁ λαβύρινθος.

Ἀπὸ ποῖον δρόμον ἐπέρασε τὸ αὐγὸν διὰ νὰ γείνῃ γαλλόπουλον καὶ βαθμηδὸν τέλειος γάλλος καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ψηθῇ.

(Ἡ λύσις εἰς τὸ προσεχές).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1889 — 1795.